

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף טו עמוד ב

/משנה/. יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר - הותר לשבת. ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים: שני תבשילין, ובית הלל אומרים: תבשיל אחד. ושון בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה, ואם שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת.

גמרא. מנא הני מילי? - אמר שמואל: דאמר קרא +שמות כז+ זכור את יום השבת לקדשו - זכרהו מאחר שבא להשכיחו. מאי טעמא? - אמר רבא: כדי שיברור מנה יפה לשבת, ומנה יפה ליום טוב. רב אשי אמר: כדי שיאמרו: אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחומר מיום טוב לחול. תנן: עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בשלמא לרב אשי, דאמר: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת - היינו דמערב יום טוב - אין, ביום טוב - לא. אלא לרבא, מאי איריא מערב יום טוב? אפילו ביום טוב נמי! - אין הכי נמי, אלא גזרה שמא יפגע. ותנא מייתי לה מהכא: +שמות טז+ את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו - מכאן אמר רבי אלעזר: אין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל. מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה.

רש"י מסכת ביצה דף טו עמוד ב

יום טוב, לא יבשל בתחלה - להיות תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת, אלא לשם יום טוב יהא תחלת בשולו, והמשויר יהא לשבת, כדקתני ואזיל: אבל מבשל הוא ליום טוב, ובלא הערמה, כדקתני לקמן.
אמר רבא כדי שיברור כו' - מתוך שמערב זוכר את השבת, ואינו מכלה את הכל ליום טוב, ובורר מנה לזה ומנה לזה. רב אשי אמר - לא לכבוד שבת תקנוהו, אלא לכבוד יום טוב.
כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת - אלא אם כן התחיל מבעוד יום, דאינו אלא כגומר והולך, אבל אתחולא - לא.

מכילתא פ' בשלח) שבת לא יהיה (שמות טז) לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות י"ט שלא היה יורד בהן מן ועי"ל דאפי' היה יורד בי"ט מ"מ בי"ט שחל להיות בע"ש לא היה יורד מדכתיב קרא בו ביום הששי ולא כתיב ששי משמע הששי המיוחד שהוא ראוי להכנה ולא בששי שהוא יום טוב.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לח עמוד א

גמרא. לרוח אחת מאי ניהו - לשני ימים, לשני ימים מאי ניהו - לרוח אחת, היינו קמיתא! - הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר: אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד חציו לצפון וחציו לדרום? - אמר להן: אבל. - כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לדרום וחציו לצפון - כך אין מערבין לשני ימים, יום אחד למזרח ויום אחד למערב. - ורבי אליעזר: התם - קדושה אחת, הכא - שתי קדושות. אמר להן רבי אליעזר: אי אתם מודים שאם עירב ברגליו ביום ראשון - מערב ברגליו ביום שני, נאכל עירובו ביום ראשון - אין יוצא עליו ביום שני. אמרו לו: אבל. - הא לאיי שתי קדושות הן. ורבנן: ספוקי מספקא להו, והכא לחומרא והכא לחומרא. אמרו לו לרבי אליעזר: אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיום טוב לשבת? - אמר להן: אבל. - הא לאיי קדושה אחת היא. - ורבי אליעזר: התם משום הכנה.

רש"י מסכת עירובין דף לח עמוד א

משום הכנה - שמכין מיום טוב לשבת, ולא משום טעמא דחד יומא הוא.

תוספות מסכת עירובין דף לח עמוד א

משום הכנה - איסור הכנה דאורייתא היא כדילפינן לקמן בשמעתין ומה שאופין מיו"ט לשבת משום עירובי תבשילין מפרש רבה בפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:): משום הואיל ומקלעי ליה אורחין וא"ת והיכי בעי באלו עוברין (שם) למימר דר' אליעזר לית ליה הואיל א"כ לדידיה איך אופין מיו"ט לשבת הא אית ליה איסור הכנה הכא בשמעתין וי"ל דההיא דאלו עוברין סבר דאסור למיקני שבייתה בשבתא ואז לא צריכין לטעמא דהכנה כדפי' ועירובי חצירות נמי סבר ההיא דאלו עוברין דמערבין לר' אליעזר מיו"ט לשבת כיון דלית ליה הכנה וא"ת הא אכתי מוכח בפ"ק דביצה (דף ד.) דאית ליה לר' אליעזר הכנה גבי ביצה שנולדה בשבת דקאמר רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת ב"ש אומרים תיאלץ ביום טוב וב"ה אומרים לא תיאלץ וי"ל דרבי אליעזר סבר כב"ש דשמותי הוא ועוד דתניא בפ"ק דביצה (שם) דר' אליעזר אומר תיאלץ היא ואמה וריצב"א אומר דלא שייך הכנה באפיה ובישול דאין זה אלא תיקון בעלמא שמתקן המאכל ולא שייך הכנה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לח עמוד ב

כי נח נפשיה דרב הונא, עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב; מי אמר רב: הלכה כארבעה זקנים, ואליבא דרבי אליעזר דאמר שתי קדושות הן? והא איתמר: שבת ויום טוב, רב אמר: נולדה בזה - אסורה בזה! - אמר רבה: התם - משום הכנה. דתניא: +שמות ט"ז+ והיה ביום הששי והכינו - חול מכן לשבת, וחול מכן ליום טוב, ואין יום טוב מכן לשבת, ואין שבת מכינה ליום טוב. אמר ליה אביי: אלא הא דתנן: כיצד הוא עושה - מוליכו בראשון, ומחשיך עליו, ונוטלו ובא לו. בשני מחשיך עליו, ואוכלו ובא לו. הא קא מכן מיום טוב לשבת! אמר ליה רבה: מי סברת סוף היום קונה עירוב? תחלת היום קונה עירוב, ושבת מכינה לעצמה. - אלא מעתה יערבו בלגין! - בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא. - אלא הא דתנן, רבי אליעזר אומר: יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה ובין מלאחריה - מערב אדם שני עירובין. הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא! - מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן, ובסוף אלפים אמה לכאן? לא, דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן, ובסוף אלף אמה לכאן. - אלא הא דאמר רב יהודה: עירב ברגליו יום ראשון - מערב ברגליו יום שני, עירב בפת ביום ראשון - מערב בפת ביום שני, הא קא מכן מיום טוב לשבת! - אמר ליה: מי סברת דאזיל ואמר מידי? דאזיל ושתיק ויטיב.

רש"י מסכת עירובין דף לח עמוד ב

מי סברת סוף היום - של ערב שבת קונה עירוב, דהוי יום טוב מכן לשבת.

והא קא מכן - כשמערב ברגליו בשני מיום טוב לשבת, בשלמא מערב בשני בפת תרצת דתחילת היום קונה עירוב, ועירוב דפת שתיקה ממילא קני, אלא עירב ברגליו, סלקא דעתך דבעי למימר שבייתי במקומי, ולא מצי לכוין תחילת היום ובעי למימר מבעוד יום, ואישתכח דמכין באמירתו מיום טוב לשבת.

תוספות מסכת עירובין דף לח עמוד ב

אמר רבה משום הכנה דתניא - ר"ת מחק מספרו דתניא משום דאמר בריש ביצה (דף ב:) רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו ואי ברייתא היא מאי קאמר לטעמיה ואין זו קושיא דנקט לטעמיה משום דרבה הביא הברייתא תחילה לבית המדרש ואין להקשות מן הברייתא לרבי יוחנן דלית ליה הכנה בפ"ק דביצה (דף ד.) דילמא לא מיתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ועוד דאיכא פלוגתא דתנאי בפ"ק דביצה (דף ג.) ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה באלו עוברין (פסחים מז:): דמוקצה דאורייתא מהאי קרא ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה.

ואין יום טוב מכן לשבת - דקרא משמע ביום הששי שהיה יורד המן ואמר במדרש (מכילתא פרשת בשלח) דדרשינן שלא ירד מן לישראל בשבתות וימים טובים ויש מדרשים חלוקים דדרשי' ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן ובאתה קדשת וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים משמע דירד מן ביום טוב ולפי זה צ"ל דהששי משמע המבורר דהיינו חול כמו הירך המיומנת שבירך (חולין דף צא.).

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מו עמוד ב

איתמר, האופה מיום טוב לחול, רב חסדא אמר: לוקה, רבה אמר: אינו לוקה. רב חסדא אמר: לוקה, לא אמרין הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה. רבה אמר: אינו לוקה, אמרין הואיל. אמר ליה רבה לרב חסדא: לדידך, דאמרת לא אמרין הואיל - היאך אופין מיום טוב לשבת? אמר ליה: משום עירובי תבשילין. - ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא? - אמר ליה: מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום טוב, ורבנן הוא דגזרו ביה, גזירה שמא יאמרו אופין מיום טוב אף לחול. וכיון דאצרכו רבנן עירובי תבשילין - אית ליה היכרא. - איתיביה: בהמה המסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול הימנה כזית צלי מבעוד יום. יכול לאכול - אף על גב דלא בעי למיכל. בשלמא לדידי, דאמרי הואיל - הואיל ואי בעי למיכל מצי אכיל - משום הכי ישחוט. אלא לדידך, דאמרת לא אמרין הואיל - אמאי ישחוט? - אמר ליה: משום הפסד ממונו. - ומשום הפסד ממונו שרינן איסורא דאורייתא? - אמר ליה: אין, משום הפסד ממונו גמר בלבו לאכול כזית, ואי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה. - איתיביה: לחם הפנים נאכל לתשעה לעשרה, ולאחד עשר - לא פחות ולא יותר. כיצד? כדרכו - לתשעה, נאפה בערב שבת - נאכל בשבת לתשעה. חל יום טוב להיות בערב שבת - נאכל לשבת לעשרה. שני ימים טובים של ראש השנה - נאכל לשבת לאחד עשר, לפי שאינו דוחה לא את השבת ולא את היום טוב. ואי אמרת צורכי שבת נעשין ביום טוב אמאי לא דחי יום טוב? - אמר ליה: שבות קרובה - התירו, שבות רחוקה - לא התירו. ולרבן שמעון בן גמליאל, דאמר משום רבי שמעון בן הסגן: דוחה את יום טוב, ואינו דוחה את יום צום, מאי איכא למימר? - בהא פליגי; מר סבר: שבות קרובה התירו, שבות רחוקה לא התירו. ומר סבר: שבות רחוקה נמי התירו. מתיב רב מרי: שתי הלחם אינן נאכלות לא פחות משנים, ולא יותר על שלשה. כיצד? נאפות ערב יום טוב - נאכלות ליום טוב לשנים, חל יום טוב להיות אחר השבת - נאכלות ליום טוב לשלשה, לפי שאינה דוחה לא את השבת ולא את היום טוב. ואי אמרת צורכי שבת נעשין ביום טוב, השתא דשבת ביום טוב שרי - דיום טוב ביום טוב מיבעיא? - שאני התם, דאמר קרא לכם לכם ולא לגבוה. ולרבן שמעון בן גמליאל, דאמר משום רבי שמעון בן הסגן דוחה את יום טוב מאי איכא למימר? - סבר לה כאבא שאול, דאמר: לכם - לכם ולא לנכרים.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מז עמוד ב

איתיביה אביי: המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב ואוכלו, לוקה חמש: לוקה משום מבשל גיד ביום טוב, ולוקה משום אוכל גיד, ולוקה משום מבשל בשר בחלב, ולוקה משום אוכל בשר בחלב, ולוקה משום הבערה. ואי אמרין הואיל - אהבערה לא ליחייב, הואיל דחזי ליה לצרכו! - אמר ליה: אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבילה. - והתני רבי חייה: לוקין שתיים על אכילתו ושלש על בישולו, ואי איתא: שלש על אכילתו מיבעי ליה! - אלא: אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה. - ומוקצה דאורייתא הוא? - אמר ליה: אין, דכתיב +שמות טז+ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, ואזהרתה מהכא - +שמות כ+ מלא תעשה כל מלאכה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מח עמוד א

אמר רמי בר חמא: הא דרב חסדא ורבה - מחלוקת דרבי אליעזר ורבי יהושע היא. דרבי אליעזר סבר: אמרין הואיל, ורבי יהושע סבר: לא אמרין הואיל. אמר רב פפא: ודילמא, עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאמרין הואיל - אלא דבעידנא דקא עיילי לתנורא כל חדא וחדא חזיא ליה לדידיה, אבל הכא דלאורחין הוא דחזי, לדידיה לא חזי - אימא הכי נמי דלא אמרין הואיל. אמר רב שישא בריה דרב אידי: ודילמא לא היא. עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דלא אמרין הואיל - אלא דאיכא חדא דלא חזיא, לא לדידיה ולא לאורחין. אבל הכא, דחזי מיהת לאורחין - אימא הכי נמי אמרין הואיל. אמרוהו [רבנן] קמיה דרבי ירמיה ורבי זירא. רבי ירמיה קיבלה, רבי זירא לא קיבלה. אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: מילתא דקשיא לן ואתיא כמה שני, במאי פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע, השתא אמרוה משמיה דגברא רבה - ולא ניקבלה? - אמר ליה: היכי אקבלה? דתנינא, אמר ליה רבי יהושע: לדברך, הרי הוא עובר משום +שמות כ+ לא תעשה כל מלאכה ושתיק ליה. ואי איתא - לימא ליה: טעמא דידי משום הואיל. - אמר ליה: וליטעמך, הא דתנינא בברייתא, אמר לו רבי אליעזר: לדברך הרי הוא עובר משום בל יראה ובל ימצא ושתיק ליה. הכי נמי דלא אהדר ליה? הא קא מהדר ליה במתניתין, דתנן: לא זהו חמץ שמוזהרין עליו משום בל יראה ובל ימצא. אלא: שתיק ליה בברייתא, ומהדר ליה במתניתין. הכי נמי אימור: שתיק ליה במתניתין, ואהדר ליה במכילתא אחריתא. תניא, רבי אומר: הלכה כרבי אליעזר, ורבי יצחק אמר: הלכה כבן בתירא.

רש"י מסכת פסחים דף מו עמוד ב

האופה מיום טוב לחול - לאחר שאכל וגמר סעודתו, דפשיטא לן דלא חזיא ליה מידי האידינא עד אורתא שהוא חול. לוקה - משום לא תעשה כל מלאכה. הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין - שיהו צריכין לפת זה היום. היאך אופין מיום טוב לשבת - אי לאו דאמרין הואיל אי מיקלעי ליה אורחין - חזי ליה כוליה ליום טוב. מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום טוב - דכתיב (שמות יב) אך אשר יאכל לכל נפש ושבת יום טוב חדא קדושה היא דתרוייהו שבת איקרו וכי היכי דמותר לבשל לבו ביום מותר לבשל למחר. ורבנן הוא דגזרו - כי לא אותיב עירוב תבשילין, כדי שלא יאמרו אופין אף לחול. בהמה מסוכנת - ורוצה לשוחטה ביום טוב, שלא תמות ויפסידנה. כזית צלי - זהו קל בבישולים. כדי שיכול לאכול - שיהא שהות ביום כדי להפשיט ולחתוך כזית ולצלות ולאכול ואי איכא שהות כי האי שרי ואף על גב דלא אכיל מינה.

אמאי שחיט - הא לא צריך למיכל, שכבר אכל.

משום הפסד ממונו - ויודע הוא שאינו מותר בלא אכילה, גמר בלבו לאנס את עצמו ולעבור על דעתו ולאכול כזית, והוא ליה כצריך לזית ביום טוב, ומשום שהוא זית בעיא למישחטיה לכולה, דאי אפשר לכזית בלא שחיטה, אבל הכא דליכא למימר גמר בלבו לאנס עצמו - משום הואיל לא שרינן איסורא דאורייתא כיון דלא צריך למידי.

רש"י מסכת פסחים דף מז עמוד א

ביום טוב מיבעיא - אי נמי לא חזו השתא - הא חזו לכו ביום, ומי גרעי מצרכי שבת של מחר, דלכל האי יומא לא חזי ליה, דהא סעד כבר, אלא לאו שמע מינה: אין מותר ביום טוב מן התורה אלא דבר הראוי לו אותה שעה, וצרכי שבת - טעמייהו משום הואיל דאורחים, ובהני ליכא למימר הואיל, משום דההיא שעתא לא חזי עד שישחטו כבשים עליהן ויזרוק דמן, וכיון דהוה אפשר למיעבד מאתמול - לא דחי ליה ליום טוב מידי דלא חזי ליה.

רש"י מסכת פסחים דף מח עמוד א

אבל הכא - דכולהו חזו לאורחין, ואורחין שכיחי - אמרינן הואיל למישרייה, ואי קשיא: הא דאמר ר' יהושע לא זהו חמץ שמוזהרין כו' - אלמא לית ליה הואיל ואי בעי מיתשל עלה אפילו לחומרא, וכל שכן הואיל דהכא לקולא - לא דמי, דהשתא מיהא לאו דידיה הוא, וכך שמעתי, ומגמגם לבי עלה, ונראה בעיני דאין הואיל בזה בדבר שאינו שלו, דנימא הואיל ואי בעי מייתי ליה ברשותיה - דאם כן הקדש דקיימא לן אבל אתה רואה של גבוה, ולא פליג ר' אליעזר - הא אי בעי פריק ליה והוי דידיה, ואף סוגיא דשמעתא לא מיתבא שפיר, וכמדומה דפירוש הכתוב ברישא דשמעתא: הואיל ואי בעי מיתשיל עליה - לא גרסינן, אלא הכי גרסינן: ר' אליעזר סבר אמרינן הואיל, ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל, והכי פירושא: ר' אליעזר סבר שרי לאפותה, ואף על גב דסוף סוף איכא חדא דלא חזיא ליה - אין כאן איסור מלאכה, הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה, דמצי למשקל מכל חדא פורתא, ור' יהושע סבר: לא אמרינן הואיל, דהא סופו ליטול אחת מהן לחלה, הלכך, כיון דטובת הנאה אינה ממון, ולא עבר עלה - מנחתה עד הערב וישרפנה.

תוספות מסכת פסחים דף מו עמוד ב

רבה אמר אינו לוקה - וא"ת דאמר בהמצניע (שבת צה.) המכבד והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב סופג את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אין כאן אלא שבות ואמאי לוקה לר' אליעזר לימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים ואפי' רבנן לא פטרי אלא משום דלא חשיבי דבש בכורתו מחובר ויש לומר כגון שהדביש הדבש ואינה ראויה לאכול ואפי' אי מיקלעי ליה אורחים לא חזי להו אי נמי ברודה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאוכלו ובהאי שינויא א"ש מה שהקשה ריב"א דשמעינן ליה לרבה דאית ליה הכנה בריש מסכת ביצה (דף ב:) ובריש בכל מערבין (עירובין לח:) דאמר אין יום טוב מכין לשבת אי אמרת הואיל היכא משכחת לה דאין יום טוב מכין לשבת והשתא משכחת לה סמוך לשקיעת החמה כדפרישית ואם תאמר אי אמרינן הואיל א"כ בטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה וי"ל כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל.

תוספות מסכת פסחים דף מח עמוד א

רבי אומר הלכה כר' אליעזר - ה"ר יוסף פסק כרבי משום דקיימא לן כוותיה מחבירו וכן מנהג ר"י דוחה דשמא לא קאמר הכא כרבי מחבירו דהא איפליגו רבה ורב חסדא בהכי והא דהלכה כרבי מחבירו היינו היכא דליכא פלוגתא דאמוראי.

רי"ף מסכת פסחים דף יד עמוד א - טו עמוד א

גמ' [דף מ"ח ע"א] תניא רבי אומר הלכה כרבי אליעזר ור' יצחק אמר הלכה כבן בתירא והלכתא כרבי אליעזר כדפסק רבי דקי"ל הלכה כרבי מחברו ועוד דהא דר' אליעזר שייכא בהך אחריתי דר"א [דף מ"ח ע"ב] דאמר אף הרודה ונותן פת לסל הסל מצרפן לחלה וחד טעמא הוא וכבר פסק שמואל הלכה כרבי אליעזר דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ואמר ר' חנינא ואפי' כעבין דאין נושכות זו בזו הסל מצרפן לחלה אלא מיהו הני מילי בארץ ישראל דחלה דאורייתא היא וכיון שהיא חלה טמאה לא חזיא לאכילה כלל לא לגדול ולא לקטן ולפי שאסור לאפות ביום טוב דבר שאינו אוכל נפש וגם אסור לשרוף קדשים ביום טוב הוצרך לומר לא תקרא לה שם עד שתאפה דכיון דלא נקרא לה שם חלה עדיין לא נתקדש וכל ריפתא וריפתא דאפייה אמרינן הא היא דחזיא לאכילה וכד מיפרשא לחדא מינייהו וקרייה לה חלה אשתריין הנך כולהו ומיתסר לן ההיא חלה בלחוד ושביק לה עד מוצאי יום טוב ושריף לה אבל חלת חוצה לארץ דמדרבנן היא לא צריכה ולא מידי אלא קורא לה שם ואפי' לכתחלה ואכיל לה כהן קטן דאמר שמואל [בכורות כ"ז ע"א] אין חלת חוצה לארץ אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו באיש עד שיראה קרי ובאשה עד שתהא נדה ואי ליכא כהן קטן עבדינן כר' אליעזר דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה ולכי נפיק יומי טבא שרפינן לה וכן הלכתא [דף מ"ו ע"ב] איתמר האופה מיו"ט לחול רב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמר' הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזיא ליה השתא נמי חזיא ליה ולוקה ורבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל ואסיקנא [דף מ"ח ע"א] דבפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע קא מיפלגי דרבה אמר אמרינן הואיל כר"א ורב חסדא דאמר לא אמרינן הואיל כר' יהושע דר' אליעזר סבר דהאי חלה חמץ שמוזהרין עליה בבל יראה ובל ימצא היא מ"ט דאמרינן הואיל ואי בעי מיתשיל עלה ומשוי לה חול וחזיא ליה והדר מפריש אחריתי השתא נמי כדידיה דמיא ומוזהר עליה בבל יראה ובל ימצא ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל והלכך לא זהו חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא ואיפסיקא הלכתא כר' אליעזר הלכך הלכתא כרבה דקאי כרבי אליעזר דהלכתא כוותיה:

המאור הקטן מסכת פסחים דף יד עמוד ב - טו עמוד א

איתמר האופה מיו"ט לחול רבה אמר אינו לוקה ורב חסדא אמר לוקה ומפרש בגמ' טעמיה דרבה קסבר אמרין הואיל ור"ח סבר לא אמרין הואיל מיהו אף על גב דפליג רבה לענין מלקות מודה הוא דלכתחלה אין לו לאפות ובברייתא תניא בהדיא אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול ואי הות ברייתא פליגא עליה דרבה הוה מותבין לה מיניה אלא ודאי דלא פליג רבה אלא לענין מלקות דקא סבר דליכא איסורא דאורייתא ובכל שעת הדחק הוי שרי רבה בכה"ג אפילו לכתחלה כגון מיו"ט לשבת אלא דאצרכוה רבנן עירובי תבשילין כטעמיה במסכת י"ט דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט וכטעמיה דשמואל דאסמכיה אקרא דכתיב זכור את יום השבת לקדשו זכרו מאחר שאתה בא להשכיחו וכן בהני בני באגי דרמו עלייהו קמחא דבני חילא הוי שרי להו אפילו לכתחלה היכא דלא קפדי דאמרין הואיל וכל חדא וחדא חזיא לינוקא ורב חסדא סבר לא אמרין הואיל ומיו"ט לשבת מדאורייתא משרא שרי צרכי שבת ורבנן דגזרו ביה הגזירה שמא יאמרו אופין מיו"ט לחול דאלמא איכא בהא מילתא איסורא דאורייתא וגזרו רבנן עליה דכיון דאצרכוה רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכרא ובפי' תמיד נשחט אמרי' דרבה אית ליה הואיל אפילו לקולא היכא דלא מחוסר מעשה והיכא דמחוסר מעשה לית ליה הואיל ואפילו לחומר רב חסדא אית ליה הואיל לחומר אפילו היכא דמחוסר מעשה ולית ליה הואיל

לקולא אפילו היכא דלא מחוסר מעשה כגון הכנסת אורחים ביום טוב שאין זה מעשה וקשיא לן ההיא דאמר רב חסדא בפרק שני שעירי יוה"כ מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמיא אלמא מודה רב חסדא במחוסר מעשה דלא אמרין הואיל וניחא לן דעד כאן לא פליג רב חסדא הכא בפרק תמיד נשחט אלא במחוסר מעשה בבעלים כגון ערלה אבל במחוסר מעשה בגוף הזבח כגון הגרלה אפילו רב חסדא מודה דלא אמרין בה הואיל והתם נמי אסיקנא מחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמיא ואפילו רב חסדא מודה דלא אמרין בה הואיל ומסקנא דהכא בגמ' אמר רמי בר חמא הא דרבה ורב חסדא מחלוקת ר"א ור' יהושע רבה כר"א ורב חסדא כרבי יהושע ודחאוה רב פפא ורב זעירא דאמרי דילמא לא היא עד כאן לא אמר רבי אליעזר התם אלא בעידנא דקא אפי' להו כל חדא וחדא חזיא ליה אבל הכא דלאורחין הוא דחזיא לדידיה לא חזיא לא אמרין הואיל ואף על גב דסבירא ליה דאמרין הואיל ואי מיתשיל עליה ממוניה הוא ההוא הואיל דלחומר הוא ולא דמי להואיל דהכא דלקולא ועד כאן לא אמר רבי יהושע התם אלא דאיכא חדא מיהת דלא חזי לא לדידיה ולא לאורחים אבל הכא דכולהו חזיאן לאורחים הכי נמי דאמרין הואיל ואפילו לקולא ואף על גב דסבירא לרבי יהושע דלא אמרין הואיל ואי מיתשיל עליה ממוניה הוא ואף על גב דלחומר הוא איכא למימר מחוסר שאלה לרבי יהושע כמחוסר עקירה הוא והכל מודים במחוסר עקירה שהוא כמחוסר מעשה ולא אמרין בה הואיל וכדכתבין ליל והיינו דקא מותיב ליה התם רב הונא בריה דרב יהושע לרב חסדא מפסח שעברה שנתו אליבא דר"א דלית ליה הואיל ושבקה למתני' דהכא לאותוביה מדרבי יהושע דאשכחן ליה לר"י הכא דלית ליה הואיל ואי בעי מתשיל עליה אלמא מחוסר שאלה כמחוסר עקירה ומחוסר עקירה כמחוסר מעשה ואפילו רב חסדא מודה דלא אמרין הואיל והרי"ף לא חשש לדחיות הללו דדחו רב פפא ורב זעירא וסמך על אוקימתא דרמי בר חמא ופסק הלכתא כרבה וכו"א וכדפסק רבי הלכה כר"א וקו"ל הלכה כרבי מחבירו ועוד דהא דר"א שייכא בהך אחריתי דר"א דאמר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן וחד טעמא הוא כו' כדכתיבנא בהלכות (והרא"ש הביאו בס' ו') וזה שכתב ששייכא הא דר"א בהך אחריתי אן לא ידעינן מאי קאמר דהא לא שייכא כלל ואין לזו שום ענין בזו שזו אמורה לענין מלאכת יום טוב וזו אמורה לענין צירוף חלה אלא מדפסק רבי כרבי אליעזר הא ודאי מכרעא כוונתיה ואפ"ה נראה לנו שאין לנו לפסוק הלכה כרבה מדדחי רב פפא ואמר דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא דכל חדא וחדא חזיא ליה ומשום בל יראה ובל ימצא שריא ליה אפילו לכתחלה אבל בבני באגא דרמי עלייהו קימחא דבני חילא לא שרינן למעבד הכי לכתחלה והכין אסיקנא התם במסכת יום טוב שאין מזמנין את הנכרי לכתחלה ביום טוב גזירה שמא ירבה בשבילו והא מכרעא כרב חסדא דאלמא שייכא בהא מלתא איסורא דאורייתא וגזרינן עלה ולאורחים דליתנהו קמן לא חיישינן וכמאן דליתנהו בעולם דמו ואפי' ר' אליעזר מודה בהא וכטעמיה דרב פפא ומכרעא נמי דרב חסדא מדקאי רב אשי דהוא בתרא כטעמיה בעירוב תבשילין במסכת יום טוב והכי גרסינן התם רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין וכו' והא אתיא כטעמיה דרב חסדא דהכא. וברושלמי גרסינן על משנתנו דכיצד מפרישין חלה הדא דתימא בשנטמאת מאחר שגלגלה אבל אם נטמאת עד שלא גלגלה דברי הכל יעשנה קבין פי' כדי שלא תתחייב בחלה הא למדת שלא נשנית משנתנו לענין צירוף שהרי כבר נתחייבה בחלה קודם שנטמאת ומכאן תשובה לדברי האומר דהא דרבי אליעזר שייכא בהך אחריתי דר"א דאף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה והא דכתב הרי"ף ז"ל בחוצה לארץ היכא דליכא כהן קטן עבדינן כר' אליעזר ליתא ולא סמכינן עלה דקו"ל אפילו כהן גדול ל"ש בעל קרי ול"ש טמא מת טובל ואוכל בתרומת חו"ל אפילו למי שהיה עושה טמא מת כבעל קרי והתם אסיקנא דטמא מת אפילו טבילה לא צריך ובעל קרי הוא דצריך טבילה ולא אמר שמואל מי שטומאה יוצא עליו מגופו אסור בתרומת חו"ל אלא עד שיטבול אבל לאחר טבילה הכל מותרין בה וכו"כ רבינו האי בפ"י בתשובת שאלה שלו היו יודעים שאין טעם המשנה הזאת בחו"ל כל עיקר וכן נראים הדברים כמו שכתבנו בבעל קרי וטמא מת מסוגיא דשמעתא במסכת בכורות בפרק עד כמה אבל ודאי היכא דליכא כהן כלל לא גדול ולא קטן עבדינן כר' אליעזר.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף יד עמוד ב - טו עמוד א

ועוד איתמר האופה מיו"ט לחול רבה אמר אינו לוקה ורב חסדא אמר לוקה ופירשו בגמ' טעמיה דרבה משום דאמרי' הואיל עד ומסקנא דהכא בגמ' אמר רמי בר חמא הא דרבה ורב חסדא מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע רבה כר"א ורב חסדא כרבי יהושע ודחאוה רב אחא ור' זעירא דאמרי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר' אליעזר התם אלא בעידנא וכו' ואף על גב דס"ל דאמרין הואיל ואי מיתשיל עליה ממוניה הוא ההוא הואיל דלחומר הוא לא דמי להואיל דהכא דלקולא: אמר הכותב דברי ה"ר אפרים ז"ל הם אבל אין הלכה כתלמיד במקום הרב חדא דמחוסר שאלה מחוסר עקירה הוא שהרי צריך לעקור ממנו שם חלה וכמחוסר מעשה דמי וצריך נמי שאלה ופתח ויחיד מומחה או שלשה הדיוטות ומי יימר דמזדקקי ליה בי דינא בדבר שלא בא לעולם ומדחינן ליה במס' קדושין וכיון דשמעינן ליה לרב חסדא דלית ליה הואיל במחוסר שאלה

ור"א אית ליה היכי דחקינן לאוקומה לדרב חסדא כר"א ולא מקשינן ליה מינה ועוד דאי אמרי' הואיל ולחומרא הכא הוה לן למימר אינו לוקה דהצלה היינו חומרא דמלקות תחת מיתה עומדת ורחמנא אמר והצילו העדה ובכל כי האי גוונא נמצא קולו חומרו ועוד אי הואיל דינא הוא מאי שנא קולא מחומרא הא כל בדאורייתא ל"ש לקולא ול"ש לחומרא אטו הואיל ספיקא היא דלימא לחומרא ועוד דהווא הואיל דהתם לאו הואיל דאתי הוא שאפי' זרק על מנת שיתכפרו בו ערלים לרב חסדא פסול ואף על גב דלא אפשר ליה לתקוני נפשיה שיהא ראוי לכפרה בזריקה זו תדע מדמקשי עליה מפסח שעברה שנתו וכו' ואמאי לימא הואיל ובזמנו פסול שלא בזמנו נמי פסול והאי הואיל לאו הואיל דעביד דאתי לעולם הוא ואפי' אמרינן הואיל לרב חסדא מה שאין לומר כן בכל שאר דיני איסור והיתר שלדברי הכל אין הואיל אלא בדבר שאפשר שיבא לעולם אלא הנח לקדשים שכל שם שחל עליו לפסול בזמן אחד פוסלו לעולם כגון שלא למנוי דבמולין פוסל ובערלים נמי פוסל הואיל ואפשר שהיו מולין דכל שלא למנוי פסל רחמנא וכן בשוחט אחרים לשם הפסח הואיל ופסח שם הפוסל בו בזמנו פסול הוא בו לעולם שכל אותו השם פסל בו הכתוב משום הואיל ולא דמי להואיל דהכא דמשום דמעלמא אתי אי אפשר דאתי הוא וזה פי' לחומרא אית ליה כלומר שיהא אותו השם פוסל בקדשים משום הואיל אבל לא שנקל לומר שמא יצטרך לאורחים ולא מצד שזו קולא אלא שאנו מתירין לעצמנו לחוש שמא שאין דעתנו עליו ובכה"ג אתמר הואיל בפרק כל שעה בחלה של מעשר שני הואיל ואי לאו לקוח הוא נפיק והואיל ולא קרא עליהם שם נפיק ואמרינן עלה מסתברא שם מעשר והוא כענין שפירשנו וההיא דאתמר בפרק שני שעירי מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי לאו למימרא דבעלמא אית ליה הואיל אלא שחוטי חוץ מילתא אחריתי היא דרחמנא אמר כל הראוי לבא אל פתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ וכל שאינו מחוסר מעשה ראוי לבוא הוא ומשום הכי אמר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום דראוי אמר רחמנא וראוי הוא אבל מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה הוא והוה ליה מחוסר זמן ואינו ראוי לבא קרינא ביה והא דאמר רמי בר חמא בשמעתין הא דרב חסדא ורבה מחלוקת ר"א ורבי יהושע היא לאו אפלוגתייהו בחמץ אם מוזהרין עליה בבל יראה ובל ימצא דאי הכי הוה מדכר בגמרא חד מהני טעמי לאוקמה או לדחוייה מינה אלא קס"ד דהיא בטובת הנאה ממון קא מיפלגי ומההיא לא מתוקמה דרבה ורב חסדא כתנאי דכל חד אמר לך אנא דאמרי כדברי הכל והתם בטובת הנאה פליגי אבל בהיתר אפיה ודאי בהואיל פליגי ותנאי היא ודחי לה רב פפא ורב ששת מיהא דלא דמי אלין להדדי אלא מיהו כיון דאמסקנא בריש שמעתין אוקמתא לפלוגתייהו באזהרת חמץ בהואיל קם ליה ר"א דלא כרב חסדא דאילו לרב חסדא לית ליה הואיל ואף על גב דשכיחי אורחים ואילו לר"א אפי' בשאלה דצריכה נמי אחרים ג' שיודעין לפתוח בפתחי נדרים ולא שכיחא אית ליה ול"ש קולא ול"ש חומרא כדפרישית וזהו דעתו של רבינו ז"ל שכתב ואסיקנא שבפלוגתא דר' אליעזר ורבי יהושע פליגי דר"א סבר דהדא חלה חמץ שמוזהרין עליה בבל יראה ובל ימצא היא מאי טעמא דאמרינן הואיל וכו' ואנן בגמרא לא אסיקנא הכי דרמי בר חמא בהואיל דאפיה אוקי לפלוגתייהו דרבה ורב חסדא ומינה דחאהו לה רב פפא ורב ששת אלא מסקנא דריש שמעתין הוא דקם ליה רבה כר"א והלכתא כותיה היינו דשרא רב קמחא דבני חילא משום ינוקא ול"ש למאן דאית ליה ינוקא ול"ש למאן דלית ליה ודרבה ורב חסדא נמי לאו משום דליכא אורחין קמן פליגי אלא בכל הואיל שאין דעתו לכך פליגי כדאמר ליה רבה לרב חסדא בשלמא לדידי דאמינא אמרינן הואיל ואי בעי למיכל מצי אכל מש"ה שוחט אלא לדידך וכו' ודאמר רב פפא ע"כ לא אמר ר"א אלא דחזיא ליה לדידיה כלומר ודעתו עליהן אבל לאורחים כלומר שאין דעתו עליהן ולא כוונתו לאכול הוא עצמו אימא לא אמרינן הואיל וממילא דרב כרבה ודלא כרב חסדא ואף על גב דפליגי דרבי יהושע בן לוי דאמר אין מזמנין את הנכרי ביום טוב גזירה שמא ירבה בשבילו לאו משום דשייכא בהא מילתא איסורא דאורייתא אלא גזירה משום איסורא דרבנן דכל מילתא דשכיחא אפילו בדרבנן גזרינן דהא רב אחא בר יעקב גזר בשבת משום שיורי כוסות דליתא אלא איסור טלטול דרבנן ובדרבנן דסתם יינן איסורא דרבנן הוא אף על גב דלא קי"ל כוותיה משום דשרי לטלטולינהו אגב כסא כדמטלטלין כנונא אגב קטמיה הא לאו הכי גזרינן ומדחזינן למרימר ומר זוטרא דמקילי בה ואמרי ליה אי ניחא לך במאי דטריח לן מוטב שמע מיניה דלא שייכא בה איסורא דאורייתא כלל ודרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת כ"ש מיו"ט לחול משום איסור דבריהם הוא שדברי סופרים צריכין חזוק ולפי דעתי שזה דבר ברור במקומות הרבה דהא קי"ל כוותיה דרבה בהכנה דאמר חול מכן לשבת וחול מכן ליו"ט ואין יום טוב מכן לשבת ואין שבת מכינה ליו"ט ומש"ה פסק רבא דהוא בתרא בפ"ק דביצה בשבת ויו"ט כרב דאמר נולדה בזה אסורה בזה ואף על גב דהיא הכנה דממילא ובפרק כיצד מעברין אמרינן מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה וכולה סוגיא שמעינן מינייהו דהכנה דרבה בין בהכנה דממילא שהיום מכן לעצמו כגון ביצה שנולדה בין הכנה הבאה בידי אדם כגון עירוב שהוא מכן וקונה לו שביתה באותו מקום כולהו אסורין משום דהכנה דרבה ובמעבר ברגליו נמי מקשינן התם הא מכן מיו"ט לשבת ואפי' בדלא אמר מידי דמהלך ביום טוב לצורך שבת בתוך התחום אסור משום הכנה דרבה כאופה מיו"ט לשבת ובשמעתין נמי אמרינן דצרכי שבת ביום טוב כגון אפייה ובשול אסורא דאורייתא הוא והיינו משום הכנה וכיון דקי"ל הלכתא כרב דתלי טעמיה בדרבה אלמא הלכתא כוותיה דרבה בהכנה וה"נ קי"ל כוותיה בטעמא דביצה שנולדה ביום טוב וכן פסק רבינו ז"ל במקומה וכן בעל המאור מודה שם הילכך שמעינן מינה דממילא דצרכי שבת הנעשים ביום טוב משום הואיל הוא כדאמר רבה בשמעתין וליתא לדרב חסדא התם במס' עירובין נמי הכי משמע דרב חסדא לית ליה הכנה דרבה דאתמר התם כי נח נפשיה דרב הווא על רב חסדא למרמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דר"א דאמר שתי קדושות הן והאמר רב שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה וכו' אלמא הכנה לרב חסדא לית ליה ומתניתא דהכנה רבה תני לה ורב חסדא לא שמיע ליה ולא ס"ל והיינו דתלו בגמרא הכנה כרבה ואי נמי רב חסדא פרוקיה דרב טעמיה משום הכנה כי היכי דלא תיקשי דרב אדרב איהו מיהת לית ליה הכנה כלל לא בביצה ולא בעירוב ולא באופה כטעמיה בשמעתין דהכא הילכך לית הלכתא כוותיה דרש"י ז"ל פי' בטעמיה דרב חסדא דאמר הכא מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב משום דקדושה אחת היא ואנן הא קי"ל דשתי קדושות הן וגרסת ר"ח א"ל מדאורייתא יום טוב מכן לשבת וכן נוסחתו בכל השמועה ואי אמרת יום טוב מכן לשבת לפנייה ביום טוב מיבעיא גם זה סמך וראיה לדברינו שכתבנו ומה שהשיב בעל המאור במה שכתב דהיכא דליכא כהן קטן עבדינן כר"א ואמר דליתא ולא סמכינן עלה דקי"ל אפי' כ"ג לא שנא בעל קרי ולא שנא טמא מת טובל ואוכל בתרומת חו"ל ולא אמר שמואל מי שטומאה יוצא עליו מגופו אסור בתרומת חו"ל אלא עד שיטבול אבל לאחר טבילה הכל מותרים בה עד וכן נראין הדברים כמו שכתבנו בבעל קרי וטמא מת מסוגיא דשמעתא במס' בכורות בפ' עד

כמה תמהני עליו שהרי לא חדש רבינו הגדול ז"ל בדבר זה כלום אלא לשון הגמרא תפס לו והוא דאתמר התם אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלא פורתא וכו' ואם פ"י קטן שאמר רבינא להוציא גדול שלא טבל בלבד אף פ"י דברי רבינו כך הם היכא דליכא בההוא דוכתא כהן קטן אלא גדול שטבל לקריו שיצתה עליו טומאה מגופו עבדין כר"א דליכא דחזי ליה השתא ולכתחלה ליכא למימר הואיל ואי מקלעי אורחים כהנים שכבר בקש ולא מצא וכן בעל המאור מודה ובמחוסר טבילה נמי ליכא למימר הואיל ואי טביל חזי ליה דהא מחוסר מעשה הוא דומיא דהגרלה ופתיחת דלתות היכל ורבה נמי לית ליה הואיל לכהני כ"ש לדעת בעל המאור ז"ל שפוסק כדברי רב חסדא וכ"ש שאין לנו שום הכרע כלל מכל הסוגיא שבמסכת בכורות ולא ממשנת מס' חלה במי שטומאה יוצאה עליו מגופו שיהא אוכל בה כשהוא טבול יום אלא יש לומר דצריך הוא טהרה גמורה מאותה טומאה דהיינו הערב השמש חומר הוא בטומאה זו לדברי הכל ונמצא שאינה ראויה לבו ביום וה"ר יצחק בן גיאת כתב תשובת רבינו האי שאמר שמשנה זו בחלת א"י היא ופ"י בה שעכשיו בחו"ל הרי קטנים כהני וקטן שלא ראה קרי וקטנה שלא פרסה נדה מותרין לאכול חלה בטומאה ומעתה ילך בעל המאור וישיב על הגאון המסייעו מה שהשיב על דברי רבינו ז"ל אבל אני מדקדק אחר כולם ז"ל שהרי יכול הוא לבטלה ולאכלה אפי' גדול דקי"ל תרומת חו"ל מבטלה ברוב ורבה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו ואפי' לדברי בעל המאור היכא דליכא כהן לא קטן ולא גדול הרי רש"י ז"ל מפרש דלאוכלה זר דקאמר' דמבטלה ברוב וכן עיקר בראיות ונמצא שיכול לקרות שם ולאפותה ודעתו עליה לבטלה ואצ"ל שיכול לקרות שם ולבטל ולאפות ולא צריכין למעבד כר"א כלל אבל הגאונים יכולין לומר שאם רצה ליתן לכהן נוהג כדברי ר"א עוד סברתי לפרש כדי להעמיד דברי ההלכות כהלכות דכי אמרי' מבטלה ברוב לומר שאם נתערבה בכמותה ממנה מרבה עליה חולין ומבטלה כמו שאמרנו בפ"ק דביצה דבדרבנן מבטלין איסורין אבל לבטלה בעירוב לכתחלה לא דלערב בשאר איסורין של דבריהם אין לנו לפיכך צריכין לעשות כדברי ר"א ולא ראיתי לאחד מן הראשונים שיפרש כן:

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף יד עמוד ב

וכתב הרב אלפסי ז"ל דמתני' בחלת ארץ ישראל שאינה נאכלת בטומאה אבל בחלת חוצה לארץ דמדרבנן היא לא צריכה ולא מידי אלא אפי' לה ואכיל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן עביד לה כר"א והשיבו עליו דאפילו ליכא כהן קטן מצי למיכל לה כהן גדול שיטבול לקריו ולא קושיא היא דהשתא מיהא הא לא חזיא ליה וכי תימא הואיל דהא מצי טביל ליתא דלא אמר הואיל במחוסר מעשה כדמוכח בפ' שני שעירים (דף סב ב) גבי מחוסר הגרלה ומחוסר פתיחת דלתות היכל ואפשר עוד שאינו מותר [בחלה] בתרומת חוצה לארץ בטבילה לבד בלא הערב השמש דאע"ג דרב עמרם אמר התם בבכורות (דף כו ב) דטמא מת צריך טבילה לתרומת חוצה לארץ ומותר היינו לפי שאי אפשר לטהרו לגמרי מפני שאין לנו הזאה כדאמר התם וכי הזאה יש לנו ורב עמרם סבר להצריכו טבילה מיהת לפי שאין דנין אפשר משאי אפשר ואסיקנא התם דלית הלכתא כותיה שאחר שאין טבילתו מטהרתו לגמרי אין מצריכין אותו לטהר לחצאין אבל מי שהוא טמא טומאת הגוף שאפשר לטהרו לגמרי בהערב השמש למה נקל עליו לטהרו בטבילה בלבד ואף על גב דטמא שרץ נמי אפשר לטהרו לגמרי ואעפ"כ לא הצריכוהו כלום התם היינו טעמא לפי שאין בדין להחמיר יותר בטמא שרץ מבטמא מת כיון שבשניהם לא יצאה טומאה מגופו אבל כל שיצאה טומאה מגופו כיון שאפשר לגמור טהרתה בהערב השמש אין ראוי להתיר בטבילה בלבד ומיהו עוד אחרת יש ולא רצה הרי"ף ז"ל לגלותה כדאמר' התם בבכורות (דף כז ב) תרומת חו"ל מבטלה ברוב ואמר' התם רבה מבטלה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו ואפשר דטעמא דמילתא לפי שאין איסורה שוה בכ"מ אלא במקומות הסמוכים לא"י וכיון שבחו"ל יש מקומות שנוהגת ויש מקומות שאינה נוהגת כלל ראוי להקל עליה אף במקומות שנוהגת הלכך יכול הוא לקרות לה שם ולבטלה ולאפותה אבל הרמב"ן ז"ל כתב להעמיד דברי הרב אלפסי ז"ל דאפשר דכי אמרינן מבטלה ברוב היינו לומר שאם נתערב בכמותה או בפחות ממנה מרבה עליה חולין ומבטלה כדאמרין בפ"ק דביצה (דף ד ב) דמדרבנן מבטלין איסורא כי האי גונא אבל לבטל בעירוב לכתחלה לא דלערב בשאר איסורים של דבריהם אין לנו:

איתמר האופה מיום טוב לחול. לאחר סעודתו של יום טוב שאינו בדעתו לאכול עוד בו ביום אינו לוקה אבל איסורא מיהא איכא וכתב הרב אלפסי ז"ל רבה דאמר דאמרין הואיל כר"א ס"ל שמזוהרין על חמץ של חלה משום בל יראה הואיל ואי בעי מיתשיל עליה והא ודאי לא נהירא דהא אסקינן בפרק האיש מקדש (דף נח ב) דטובת הנאה ממון וכיון שכן אפשר דר' אליעזר דאמר שמזוהרין על חמץ של חלה טעמיה משום דטובת הנאה ממון ולא משום הואיל ואי בעי מיתשיל עליה אלא כך ראוי לומר דרבה דאית ליה הואיל כר' אליעזר דשרי לאפותה משום הואיל דכל חדא חזיא ליה ומשום האי הואיל תלינן ליה לרבה כר' אליעזר וכן מוכח בסוגיית הגמרא (דף מח א) ומיהו אכתי איכא לעיוני מנא לן דהלכה כרבי אליעזר דנימא דהלכה נמי כרבה משום דשייכא נמי בדר' אליעזר דאי משום דרבי פסק כוותיה לא אריא וכמו שכתבתי למעלה אבל הרמב"ן ז"ל הכריע דהלכה כרבה משום דאמר בגמרא דאמר ליה רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין מיו"ט לשבת ואהדר ליה מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב ואנן לא קי"ל הכי דהא איפסיקא הלכתא בפ"ק דביצה (דף ד ב) כרב דאמר שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה ולא משום דס"ל קדושה אחת הן דהא רב הוא דאמר בפרק בכל מערבין (דף לח ב) ב' קדושות הן אלא משום הכנה דרבה הוא דקאמר והכי איתא בעירובין הלכך כיון דקי"ל כרבה שאין יום טוב מכין לשבת ודאי דאין צרכי שבת נעשין ביום טוב וכ"ש הוא כיון שאין יום טוב מכין לשבת בהכנה דממילא כ"ש דאין יום טוב מכין לשבת בהכנה דבידים הלכך נקטינן דאין צרכי שבת נעשין ביום טוב וממילא אידחייה לרב חסדא דהא לית ליה [פתרין] אלא בהכי כדאיתא בגמרא וכיון דקי"ל כרבה ממילא קי"ל כר"א דבהדדי שייכא כדאיתא בגמרא אבל בתוספות במסכת ביצה (דף ד א) כתבו דאע"ג דהכנה דממילא אסורה הכנה דבידים איכא למימר דשריא ואין טעמם מחזור:

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף מו עמוד ב

האופה מיום טוב לחול נחלקו בו בסוגיא זו רב חסדא ורבה רב חסדא אמר לוקה שאין לו טעם הואיל כמו שיתבאר ואף על פי שהתירו בית הלל קצת דברים מטעם מתוך כמו שביארנו במסכת יום טוב ואם אנו מתירים מטעם מתוך שהוא נאמר מענין לענין כגון מהוצאת דבר שבאוכל נפש להוצאת דבר אחר שאינו אוכל נפש כל שכן שהיה לנו להתיר מטעם הואיל שהוא נאמר על אותו דבר בעצמו ר"ל על הפת שאפוא שאפשר שהוא בעצמו ראוי לו מ"מ כשאנו מתירים במתוך אין אנו מתירין אלא לקצת צורך כמו שביארנו שם אבל כל שאינו מכויין לצורך אף על פי שאפשר שיבוא לידי צורך בכניסת אורחים אין מפקיעין ממלקות העושה דבר הנעשה שלא לשום צורך יום טוב משום הואיל והילכך לוקה ובהתראה ואף על פי שהתראת ספק היא שמא יכנסו לו אורחים הרי מ"מ התראת ספק שמה התראה וכשנתברר שלא באו לו אורחים ונעשית מלאכתו שלא לצורך יום טוב לוקה ואתה צריך לפרשה בזמן שמקדשין על פי הראיה שאין היום טוב ספק חול או שמא אף בזמן הזה שאין השני אלא מנהג ואופה בראשון לשני לו או לשלישי שהוא חול גמור ואחר שסעד שאין בו כונה לאכילת היום שאם כוון לאכילת היום אף על פי שמרבה ביתר מכדי צרכו לצורך מחר לדברי הכל אינו לוקה ואף כשנתברר שהוא מכויין בדבר זה בפרט למחרתו ושלא לצורך היום ושאלו אמרה כן בפירוש מ"מ כל שלא סעד ראוי הוא לו כך כתבו רוב המפרשים אלא שלדעתי כל שאמרה הוא בפירוש יש לפקפק בה אף לקודם שסעד ורבה אמר אינו לוקה הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה צורך היום הוא ואף לכשנתברר שאין לו אורחים ושהתראת ספק שמה התראה מ"מ צורך היום הוא:

וגדולי הפוסקים פסקו בה כרבה ממה שאמרו בסוגיא זו שמחלוקתם תלויה במחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע של

משנתנו דרבה דאית ליה הואיל כר' אליעזר ופירשו בה בהואיל דר' אליעזר הואיל ואי בעי מיתשיל עליה והדברים מתמיהים שהרי בגמ' משמע דמהואיל וכל חדא וחדא חזיא קאמר וכמו שהקשה רב פפא עלה דההיא דילמא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר אלא דבעידנא דקא אפי לה חזיא ליה וכן שכשהיו מקשים עליו לומר שטעמו של ר' אליעזר אינו מטעם הואיל וממה שאמרו בברייתא אמר לו ר' יהושע לדברין הרי עובר הוא משום לא תעשה כל מלאכה ואם איתא לימא ליה טעמא דידי משום הואיל ואם מטעם הואיל ואי בעי מיתשיל עליה היאך הופקע איסור אכילתו מטעם זה אחר שבשעת האפייה לא נשאל עליה אלא ודאי מהואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה קאמר אלא שנראה שגדולי הפוסקים לא דקדקו בפרטיו של הואיל אלא מאחר שמצאו שר' אליעזר סובר הואיל הוא הדין בכלוה ומפני שזה צריך להזכיר בפירוש המשנה תחילה תפשוהו לפי דרכם וודאי לא נתלו דברי רבה בדברי ר' אליעזר אלא מטעם הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה ומ"מ מאחר שרבה כר' אליעזר ופסקו כר' אליעזר הלכה כרבה:

וגדולי תלמידיהם פסקו כרב חסדא או מפני שמפקפקין לפסוק כר' אליעזר או שלא לתלות דברי רבה בדברי ר' אליעזר וכמו שאמרו בגמ' עד כאן לא קאמר ר' אליעזר אלא התם דבעידנא דקא אפי לה כל חדא וחדא חזיא ליה לדידיה אבל הכא דלאורחים חזי לדידיה לא חזי לא ואין הדברים נראין שאין דברים אלו אמורים אלא דרך דחייה ומשא ומתן:

ומ"מ אם אמרה הוא בפירוש שלצורך חול הוא עושה וקבל התראתו על כך יראה לי לפסוק כרב חסדא הא כל שלא

אמרה בפירוש אלא שכבר סעד והרואים מכירים שלצורך מחר הוא עושה והתרו בו הלכה כרבה וממה שאמרו בגמ' אמר ליה רבה לרב חסדא לדיך דאמרת לא אמרין הואיל היאך אופין מיום טוב לשבת כלומר שלדעתי אין כאן אלא איסור חכמים שטעם הואיל עושה ספק ולא הזהירה תורה על הספקות ומאחר שאין כאן אלא איסור חכמים עירובי תבשילין מתירין אלא לדיך היאך עירוב מפקיע איסור תורה והוצרך רב חסדא לתרץ לו מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב ורבנן הוא דגזרי בהו שלא יאמרו אופין מיום טוב לחול ונמצא שאין העירוב מתיר אלא איסור חכמים והם דוחים את תירוצו מפני שהם סוברים שאף מן התורה צרכי שבת אין נעשין ביום טוב וכדקיימא לן בהכנה דרבה מדאורייתא ואם תמצא לומר שיש לחלוק בין הכנה הבאה מאלוהי להכנה שבידי אדם הם אומרים שאף בהכנה בידי אדם איסור מן התורה ממה שאמרו בשלישי של עירובין כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו נוטלו ובא לו בשני ומחשיך עליו אוכלו ובא לו והקשה לו והא קא מין מיום טוב לשבת ותיריך מי סברת סוף היום קונה עירוב לא תחילת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה אלמא אף בדבר המוכן בידי אדם אין יום טוב מכין לשבת וא"ת מדברי סופרים הרי אמרו שם כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אלא אף מן התורה כן ואלמלא טעם הואיל לא היה עירוב מועיל בו:

זו היא שיטתנו ומ"מ יש אומרים שמן התורה ודאי צרכי שבת נעשין ביום טוב וזו של עירובין אינה אלא מפני שהוא כעין הכנה דממילא או מפני שאף מן התורה אין צרכי שבת נעשין ביום טוב אלא בדבר הראוי ליום טוב עצמו והנחת עירוב מיום טוב לשבת אינה ראויה ליום טוב עצמו שכבר קנה שביתה מערב יום טוב הא כל שראוי ליום טוב עצמו צרכי שבת נעשים ביום טוב מן התורה ורבנן הוא דאסרו ועירוב מועיל בה אף בלא טעם הואיל הא מיום טוב לחול אמינא לך דלא אמרי' הואיל כלומר שאין ראיה מכאן ולא עוד אלא שקצת מפרשים ראיתי סוברים שזהו המחלוקת בעצמו שנחלקו רבה ורב אשי בשני של יום טוב בטעם עירוב שלדעת רב אשי לכבוד יום טוב הוא נעשה וכדי שיאמרו מיום טוב לשבת אין אופין קל וחומר מיום טוב לחול אלמא מיום טוב לחול איסור תורה איכא ואין אומרים הואיל ולרבה לכבוד שבת נעשה וכדי שיברור מנה יפה לשבת ולא יתרשלו בו מצד טרדת היום טוב ולא לכבוד יום טוב שהרי מיום טוב לחול אין בו

איסור תורה ומטעם הואיל והם נעזרים מכאן לפסוק שלא כרבה ומ"מ לדעתנו אף רב אשי אינו חולק בטעם הואיל

ואעפ"כ הרי אף לרבה מלקא הוא דלא לקי מטעם הואיל איסורא מיהא איכא ואנו צריכים להשתדל שלא לבא לידי איסור ולמדת מ"מ לדעתם שאין מכאן ראיה לפסוק לא כרבה ולא כרב חסדא ומ"מ אף הם מודים שהלכה כרבה ומטעם שכתבנו תחילה וכתבו בה גדולי הדורות שאם התחיל לבשל סמוך לחשיכה עד שאם יכנסו אורחים לא תהא ראויה להם עד מוצאי יום טוב שהוא חול לוקה אף לרבה:

ושמא תאמר אחר שפסקנו כרבה האופה לצורך גוים היאך לוקה משום לכן ולא לגוים וא"ת בדברים האסורים שאין ראויים לאורח ישראל ומה תאמר באין מזמנין את הגוי ביום טוב מגזרה שמא ירבה בשבילו אלמא שהתוספת יש בו איסור תורה שאם לא כן הויא לה גזרה לגזרה ואם נפרש אף זו בדברים האסורים ודאי כך פירשו רבים אבל אינו נראה לי כלל

שמאחר שהוא אמרה בלשון הרבאה ותוספת ודאי בקדרתו הוא אומר ובדברים הכשרים אלא שאפשר לתרצה שלא נאמרה אלא לאיסור לבד לא למלקות או שמא אף למלקות ומפני שאין כאן הואיל שמאחר שהוא מזמן מכין הוא כמה שצריך לאותו שזימן ואף אם יכנסו לו אורחים אינו מניח אותם שזימן כדי ליתן לאורחים אחרים ולא עוד אלא שאין זה דומה להואיל הנזכר כאן בדברי ר' אליעזר שזו לעצמו הוא מתקן ובשעת עשייתו מוציא עצמו וכל אדם מן הכלל והרי זה כעין מה שאמרו בשני של יום טוב בהמה חציה של גוי וחציה של ישראל מותר לשחטה ביום טוב מאי טעמא אי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה וכי קא שחיט אדעתא דישאל קא שחיט אבל נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב דכי קא שחיט אדעתא דגבוה קא שחיט וכבר כתבנו מענינים אלו במסכת יום טוב פרק יום טוב:

מאחר שפסקנו כרבה מי שיש לו בהמה מסוכנת וכבר סעד ואין לו בה שום צורך ליום טוב כל שיש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי שהוא קל שבבישולים מבעוד יום שוחטה ואף על פי שאין גומר בלבו לאכול מאחר שטעם הואיל עקר משם איסור תורה ולא נשאר שם אלא איסור סופרים במקום פסידא לא גזרו אף לכתחילה הא בבהמה בריאה אסור שאין טעם הואיל נאמר אלא בדיעבד ושלא ללקות ואם גמר בלבו לאכילת כזית אף בבריאה מותר אף לכתחילה אף על פי שלא אכל הואיל ובשעת שחיטה מיהא דעתו לאכול או להאכיל וכבר ביארנוה במסכת יום טוב:

כל שאנו פוסקים טעם הואיל לקולא דוקא בהואיל שאין בו חסרון מעשה כמו שכתבנו למעלה אבל הואיל שצריך למעשה אין אומרים בו הואיל לקולא אלא לחומרא ובענין הזה אין הלכה לא כרבה ולא כרסדא לרבה אומרין הואיל לקולא כל שאין בו חסרון מעשה כמו שכתבנו למעלה וכל שיש בו חסרון מעשה אין אומרים אותו אף לחומרא ולרב חסדא אומרין הואיל לחומרא אף בחסרון מעשה ואין אומרים אותו לקולא אף במקום שאין בו חסרון מעשה כמו שיתבאר במסכת פסח שני פרק תמיד ס"ב א':

רמב"ם הלכות יום טוב פרק א

הלכה טו

המבשל ביום טוב לגוים או לבהמה או להניח לחול אינו לוקה שאילו כ באו לו אורחים היה אותו תבשיל ראוי להן, עשה לנפשו והותר מותר להאכיל ממנו ל לגוים ולבהמה.

הגהות מיימוניות הלכות יום טוב פרק א הלכה טו

[כ] כרבה דאית ליה הואיל דלא כרב חסדא דאמרין פרק אלו עוברין הא דרבה ורב חסדא מחלוקת דרבי אליעזר ורבי יהושע הוא ושם פסקין הלכה כרבי אליעזר, ע"כ:

רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו

הלכה א

יום טוב שחל להיות ערב שבת אין אופין ומבשלין ביום טוב מה שהוא אוכל למחר בשבת, ואיסור זה מדברי א סופרים כדי שלא יבא לבשל מיום טוב לחול, שקל וחומר הוא לשבת אינו מבשל כל שכן לחול, לפיכך אם עשה תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה ביום טוב לשבת הרי זה מותר, ותבשיל זה שסומך עליו הוא הנקרא עירובי תבשילין.

הלכה ב

ולמה נקרא שמו עירוב, שכשם שהעירוב שעושין בחצרות ובמבואות ערב שבת משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת, כך זה התבשיל משום הכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום, ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין. +/השגת הראב"ד/ לפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין. א"א הטעם הזה לנערים כי הוא אומר כי הוא שאול מערובי חצירות כלומר זה משום היכר הוא וזה משום היכר הוא מה זה שמו עירוב אף זה שמו עירוב ואינו כן אלא שהוא מערב צרכי שבת על צרכי יום טוב לעשותם יחד. +

הגהות מיימוניות הלכות יום טוב פרק ו

[א] כתבו התוס' וכל רבותינו מצרפת דהכנה לרבה אסורה מן התורה אפילו מיו"ט לשבת כגון שאין בו הנאה ביום טוב כגון סומך לחשיכה דליכא למימר הואיל ומקלעי ליה אורחי חזי ליה או לענין קנין שביתה שהוא צורך מחר ואפ"ה מועיל עירובי תבשילין לרבא דרבא לטעמיה דאית ליה הואיל בפ' אלו עוברין כר' אליעזר דאמר הואיל ומקלעי ליה אורחי חזי ליה והא דקאמר רב אשי הטעם כדי שיאמרו מיו"ט לשבת אין אופין ק"ו לחול על טעם דעירוב קאמר שלכך ניתקן שיאמר אפילו מיו"ט לשבת אין אופין אא"כ התחיל מעיו"ט ק"ו שאין אופין מיו"ט לחול וכן פירש רש"י שם ע"כ מס"ה. אמנם הטעמים האלו אינם מספיקים לאסור הכנה בעוד היום גדול דאיכא למימר הואיל, ע"כ:

שו"ת הרא"ש כלל כג סימן ח

שני ימים טובים שחלו להיות חמישי וששי, אין לשחוט ביום הראשון לצורך השבת ע"פ /אף על פי/ שעירב, דודאי יום ראשון עיקר וי"ט שני אינו אלא משום גזרת שמדא. וכיון שאפשר לו לשחוט בשני, שהוא כחול, למה ישחוט בראשון, שהוא ודאי קדש?

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תרפה

שאלת שני ימים טובים שחלו גליות שחלו מלפני השבת. אם מותר להכין לשבת ביום ה' על ידי עירוב שהניח בערב י"ט? תשובה בזה נסתפקתי זה ימים. אבל נ"ל שהוא אסור לפי שיום שני שהוא חל בע"ש חול הוא. והיאך יתקן מיו"ט לשבת שיום החול מפסיק? אבל מתוך גירסת הירושלמי נסתפקתי בזה ימים וצריך להתיישב בדבר.

טור אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז

יום טוב שחל להיות בע"ש לא יבשל בתחלה לצורך שבת בקדירה בפני עצמה דאילו בקדירה אחת יכול לבשל כמו שירצה אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועל ידי עירוב מבשל לכתחלה לצורך שבת... כתב א"א ז"ל שאינו יכול לבשל מיום טוב הראשון לשבת וכ"כ בעל העיטור ויכול להניח העירוב על דעת להיות סומך עליו כל זמן שהוא קיים אפילו ל"ט אחר... ואם עבר במזיד ובשל מותר לאכלו אבל אם הערים לבשל שתי קדירות לצורך היום והותיר אחת לצורך מחר אסור לאוכלה ואם אין אחרים שעברו שיוכל להקנות להם התירו לו חכמים משום כדי חיו משום כבוד שבת לעשות דבר מועט ואפילו הוא בעצמו כגון לאפות ככר אחד ולבשל קדירה אחת ולהדליק נר אחד וכתב ה"ר מאיר מרוטנבורק שיוכל לחפש בחדר שום חפץ בנר אפי' מבע"י ולהניחו דולק עד הלילה: ואם נזכר ביום ראשון של י"ט יכול לערב בתנאי שיתנה ויאמר אם היום קודש איני צריך לערב ואם היום חול ולמחר קודש בעירוב זה יהא שרי לן לאפוי ולבשולי וכו' למחר אצ"ל כלום שאם קודש הוא הרי כבר עירב מאתמול ואם הוא חול אצ"ל לעירוב וכתב ה"ר אפרים דדוקא דלית ליה מידי תבשיל מאתמול אבל אית ליה מידי דבשיל מאתמול לא מהני תנאה ונראה שא"צ וכ"כ בע"ה ודוקא בב' י"ט של גליות יכול להניחו על תנאי אבל י"ט של ר"ה לא:

בית יוסף אורח חיים סימן תקכז

א (א) יום טוב שחל להיות בערב שבת לא יבשל בתחלה לצורך שבת. משנה בריש פרק ב' דביצה (טו): **ופירש רש"י לא יבשל בתחלה להיות תחלת בישולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יום טוב יהא תחלת בישולו והמשויר יהיה לשבת כדקתני ואזיל: ומ"ש דהיינו דוקא בקדירה בפני עצמה דאילו בקדירה אחת יכול לבשל כמה שירצה.** נתבאר בסימן תק"ג ויתבאר עוד בסימן זה:

ומ"ש אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת. שם במשנה והיינו לומר דיכול לבשל כמה קדירות לצורך יום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ופירש רש"י ובלא הערמה כדקתני לקמן (יז): ומ"ש ועל ידי עירוב מבשל לכתחלה לצורך שבת. שם במשנה ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת ופירש רש"י עושה תבשיל לשם עירוב ושיילין בגמרא מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר מיום טוב לחול. ופירש רש"י מאי טעמא. למה תיקנו עירוב: כדי שיברור וכו'. מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליום טוב ובורר מנה לזה ומנה לזה: רב אשי אמר. לא לכבוד שבת תיקנוהו אלא לכבוד יום טוב: כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא א"כ התחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא קל וחומר דמיום טוב לחול לגמרי לא: והרמב"ם (יום טוב פ"ו ה"א) כתב יום טוב שחל להיות ערב שבת אין אופין ומבשילין ביום טוב מה שהוא אוכל למחר בשבת ואיסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבוא לבשל מיו"ט לחול שקל וחומר הוא לשבת אינו מבשל כל שכן לחול לפיכך אם עשה תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה מיו"ט לשבת הרי זה מותר ותבשיל שסומך עליו הוא הנקרא ערובי תבשילין. וכתבו ההגהות (אות א) על מה שכתב ואיסור זה מדברי סופרים אבל התוספות (פסחים מו: ד"ה רבה) וכל רבותינו מצרפת פירשו דהכנה לרבה אסורה מן התורה אפילו מיו"ט לשבת כגון היכא שאינו יכול ליהנות ממנה ביום טוב כגון סומך לחשכה דליכא למימר הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי להו או לענין קנין שביטה שהוא צורך מחר ואפ"ה מועיל עירובי תבשילין דרבה לטעמיה דאית ליה הואיל (שם) והא דאמר רב אשי כדי שיאמרו וכו' על טעם העירוב קאמר שלכך נתקן כדי שיאמרו וכו' וכן פירש הקונטרס וכן כתוב בספר המצות (סמ"ג לאוין ע"ה דף כז ע"א) ע"כ: וכתבו התוספות בריש ביצה (ב: ד"ה והיה) תימה הואיל והכנה מדאורייתא היאך אופין ומבשילין מיו"ט לשבת וכי תימה על ידי עירובי תבשילין וכי אתי תקנתא דרבנן ועוקר הכנה דאורייתא ונראה ליישב דרבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל ואפילו לדידן ניחא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם עד כאן: ובאמת **שדעת הרמב"ם מבואר בגמרא פרק אלו עוברין (פסחים מו:)** דאמרינן **התם מדאורייתא צרכי שבת נעשים ביום טוב ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמא יאמרו אופין מיו"ט לחול וכיון דאצרכוהו רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכרא ואף על גב דלמאן דלית ליה הואיל אמרינן התם הכי משמע דמאן דאית ליה הואיל נמי סבר הכי דבהא לא פליגי והתוספות צריך לומר שסוברים שאע"פ שאינו מפורש בגמרא שחולקים בכך מכל מקום לרבה לא שאני ליה בין מיו"ט לשבת למיו"ט לחול: כתב הרמב"ם (שם ה"ב) למה נקרא שמו עירוב שכשם שהעירוב שעושים בחצירות ומבואות מערב שבת משום היכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת כך זה התבשיל משום היכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין: וכתב הרב המגיד כבר נתבאר בפרק א' מהלכות ערובין (ה"ו) למה נזכר בהיכר החצירות עירוב ומדעתיה שהוא סבור שעל זה ג"כ אמרו עירובי תחומין ועיקר מלת עירוב בדברים אלו אינה בתחלת הנחתה אלא גבי חצירות והושאלה לתחומין ולתבשילין לפי שאף הן נעשין באוכל והראב"ד (בהשגות) כתב שאינו כך אלא שהוא מערב צרכי שבת על יום טוב לעשותן יחד ואפשר שאף בתחומין יאמר כן שהוא מערב התחומין שלא היה יכול לילך עם התחום שיכול ונכון הוא עכ"ל:**

יג ואף על פי שהניח עירוב כתב אדוני אבי ז"ל שאינו יכול לבשל מיום טוב ראשון לשבת. **כ"כ בתשובה** (כלל כג סי' ח) ונתן **טעם משום דודאי יום ראשון עיקר ויו"ט שני אינו אלא משום גזירת שמצא וכיון שאפשר לו לשחוט בשני שהוא כחול למה ישחוט בראשון שהוא ודאי קודש וכן כתב רבינו ירוחם (נ"ד ח"ג לג.) בשם המפרשים וכן כתב הר"ן בפרק ב' (ט ריש ע"ב) בשם רבינו אפרים דאינו מבשל מיו"ט ראשון לשבת ונתן טעם משום דשבת קרובה התירו ע"י עירוב שבת רחוקה לא התירו וכ"כ הרב המגיד (פ"ו ה"ב) בשם העיטור (ח"ב הל' יום טוב מחלוקת יד קמז ע"ג) וגם הרשב"א כתב בתשובה (ח"א סי' תרפה) דאינו מבשל מיו"ט ראשון לשבת על ידי עירוב מהטעם שכתב הירושלמי ואף על פי שכתב שמתוך גירסת הירושלמי הוא מסופק בדבר נקטינן ככל הנך רבוותא דפשיטא להו דאסור:**

כ (א) וכשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים וכו'. שם (יז). איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר ואין קמחו נאסר או דילמא הוא נאסר וקמחו נאסר למאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים מאי ת"ש מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשילין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין ומבשילין לו שמע מינה הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ: ופירש הר"ן (ט: ד"ה אבעיא) לאקנויי בלשון מתנה בלא סודר אלא כשאר מטלטלין הנקנין במשיכה! והמרדכי (סי' תרעו) כתב בה"ג התיר להקנותו ביום טוב משום מצוה וכן לולב ואתרוג יוצאין בהם כל העם ע"י מתנה על מנת להחזיר ודכוותיה (ב"ב קנו:): קונין משכיב מרע ואפילו בשבת עכ"ל, ואיני מבין דבריו דאי בלשון מתנה בלא סודר מאי איריא משום מצוה בלא מצוה נמי אמאי ליתסר ואי בקנין סודר מאי מיייתי מלולב הא גבי לולב לאו בקנין סודר מקנינן. ועוד דכיון דאפשר להקנות לו קמחו במשיכה תו ליכא מצוה בקנין סודר ולמה התירוהו. ואפשר דאפילו להקנות במשיכה בלא קנין סודר סובר המרדכי דאסור משום דמיחזי כמקח וממכר ובמקום מצוה התירו: ומ"ש רבינו שהטעם שאסור לבשל לאחרים אפילו בביתם הוא מפני שאין העולם יודעים שהוא לאחרים. אינו נראה דמה יודעים העולם אם זה עירב או לא עירב ועוד שאפילו אם יודעים שלא עירב כיון שאינו מבשל בביתו אלא בבית אחרים הא מוכח מילתא דלאחרים הוא מבשל אלא הטעם הוא מפני שכיון שלא עירב הוא נאסר לאפות ולבשל כלל לא לו ולא לאחרים

כשם שאסור לבשל מיו"ט לחול לא לו ולא לאחרים:

ומ"ש על דברי בעל העיטור ולא נהירא דבהדיא גרסינן אינו אופה לאחרים. אפשר לומר שבעל העיטור (ח"ב הל' יום טוב מחלוקת יד קמח): מפרש דהא דאמרינן אינו אופה לאחרים היינו לומר שהקמח שלו אינו אופה אותו לא לו ולא לאחרים דקמחו נאסר שהוא שלו אבל קמח של אחרים שהניחו עירוב מותר לו לאפותו לצרכם דשלוחו של אדם כמותו ומכל מקום פשטא דברייתא לא משמע אלא אפילו קמח של אחרים שהניחו עירוב אסור לאפותו ואפילו לצרכם וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל (פ"ו ה"ט):

כג - כד ואם עבר במזיד ובישל מותר לאכלו אבל אם הערים לבשל שתי קדירות וכו'. שם איבעיא להו עבר ואפה מאי ואתינן למיפשיטה מדתניא (יז): אכלו עד שלא בישל עד שלא הטמין הרי זה לא יבשל ולא יטמין אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת ובלבד שלא יערים ואם הערים אסור ושמע מינה דאם עבר ואפה אסור ודחי רב אשי שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד ולא איפשיטא בעיין ופירש רש"י שלא יערים לאחר שבישל לצורך לומר עוד אני צריך להזמין אחרים ויבשל תבשילין אחרים ויותרם לשבת אבל בקדירה אחת אם ירבה לשבת הא אמרינן דאפילו לחול שרי כדלעיל (שם). ממלאה אשה קדירה בשר ואף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וכתב הרא"ש (סי' י) דמשמע מדברי רב אשי ואיך אמוראי דדחו להך פשיטותא דמסתבר להו משום כבוד שבת אין לקנסו. וגם הר"ן (י' ריש ע"א) כתב דכיון דלא איפשיטא בעיין הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא וכן פסק הרמב"ם (פ"ו ה"י) וכתב ולמה החמירו ואסרו על המערים ולא אסרו על המזיד שאם תתיר למערים נמצאו הכל מערימין וישתקע שם עירובי תבשילין אבל המזיד אינו מצוי: כתב הכל בו (סי' נט דף כב ע"ד) בשם הר"ר פרץ אפשר לומר דוקא לו אבל לאחרים מותר וכ"כ בתשובת שאלה עכ"ל ומשמע מדבריו דאמערים קאי: כתוב בהגהות אשרי"ן (פ"ב סי' י) אבל בשוגג פירש ריב"א דשרי ולא כדברי רבינו יואל והמחמיר תבוא עליו ברכה או שמא אין להחמיר כדי שלא ימנע משמחת יום טוב אלא מתירין לו בדיעבד ומלמדין אותו שלא יעשה כך יותר והכל לפי ראות עיניו של החכם ששואלין אותו יעשה מאור זרוע (ח"ב הל' יום טוב סו"ס שמג) עכ"ל:

כא (א) כתב המרדכי בפרק ב' דביצה (סי' תרעא) שמי שלא עירב יבשל בהשכמה ליו"ט הרבה בקדירה אחת ויותר לשבת דבכהאי גוונא אפילו לצורך חול שרי כדתניא (יז). ממלאה אשה קדירה וכו' וכ"כ סמ"ק (סי' קצד עמ' קעב) ופשט הוא וכבר כ"כ רבינו בתחלת סימן זה: ורבינו ירוחם (נ"ד ח"א לג): כתב מי שלא הניח עירובי תבשילין יכול לבשל ולאפות לצורך יום טוב ואוכל מכל מין ומין ואם יותר יותר כמו שכתבתי למעלה (שם). עכ"ל ונראה שזו היא ששינוי אבל מבשל הוא ליו"ט ואם הותיר הותיר לשבת והיינו ודאי אפילו בכמה קדירות ומשמע דקודם אכילה דוקא הוא דשרי אבל אחר אכילה לא וכמו שנתבאר בסימן תק"ג (רלח. ד"ה כתב בה"ע) ואף על פי שיש מי שמתיר סברא זו עיקר. וכבר כתבתי שם דמדברי רש"י נראה דקודם אכילה נמי כל שמבשל קדירות יותר מכדי צורך היום הוי מערים ואסור מיהו היכא דאוכל מעט מכל אחד כיון דקודם אכילה הוא מבשלם אפשר דלרש"י נמי שרי:

כ (ב) ומ"ש ואם אין אחרים שעירבו שיוכל להקנות להם התירו לו חכמים משום כדי חייו וכו'. בפרק ב' דביצה (כא): אמתניתין דשלשה דברים רבי גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי ואי דלא אנח עירובי תבשילין מאי טעמא דבית הלל אמר רב הונא לעולם שלא הניח עירובי תבשילין וכדי חייו שרו ליה רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחד ומבשילין לו קדירה אחת ומחממין לו קיתון אחד ומדליקין לו את הנר משום רבי יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן: וכתב הרא"ש (סי' טז) יש מדקדקים מדקתני אופין לו ומבשילין לו משמע דאחרים עושין לו אבל לא הוא עצמו וליתא שאם יש אחרים שעירבו יקנה להם קמחו ויעשו לו כל צרכיו ועוד מאי קאמר משום כדי חייו שרו ליה רבנן מה הוצרכו להיתר זה כיון שיכול להקנות להם קמחו הילכך מיירי בדליכא מאן דעירב ומשום כדי חייו התירו לו לעשות דבר מועט ואופין ומבשילין אבני ביתו קאי וכן משמע בירושלמי (פ"ב ה"א) וכ"כ הר"ן (יא. ד"ה מתני' ג' דברים) וכתב דהכי קיי"ל אבל הרי"ף והרמב"ם השמיטו האי מימרא דרב הונא וכתב הרב המגיד (פ"ו ה"ט) שהם סוברים שאינה הלכה אבל הר"ה (י' סוע"ב) והרשב"א (חי' כא: ד"ה גמ' מי) פסקו וכ"כ בספר קצר שלו (עבה"ק בית מועד ש"ד סי' ג) לא היו שם אחרים להקנות להם קמחו או שלא רצה להקנות קמחו לאחרים אופין לו בצמצום פת אחד וטומנין לו קדירה אחת וצולין לו דג קטן ומדליקין לו את הנר עכ"ל: ונראה דטעמא דהרי"ף והרמב"ם הוה משום דרבא (כב). אוקי מתניתין בשניה עירובי תבשילין וכי תימה אי הכי מאי טעמא דבית שמאי שאני הטמנה דמוכחא מילתא דאדעתא דשבת קא עביד ומשמע דרבא לית ליה הא דרב הונא ואף על גב

לחול, כתב הרמב"ם (ה' יום טוב פ"א הט"ו) להדיא דאינו לוקה כרבה, איסורא דרבנן הוא, והיינו דס"ל דאמרינן הואיל, אפי' גבי י"ט לחול. וכ"פ נמי הרי"ף להדיא, וכ"ד כל המחברים. אלמא דליתא לדברי הרמב"ם כל עיקר. שוב מצאתי, שכתב הר"ן בפ' אלו עוברין (פסחים י"ד ע"ב בדפי הרי"ף) דמש"ה ק"ל כרבה לגבי ר"ח, משום דלר"ח, דס"ל צרכי שבת נעשין בי"ט, א"כ אין הביצה נאסרה משום הכנה, ואנו ק"ל כרב (לעיל ד' ע"ב) נולדה בשבת אסורה בי"ט, וכן איפכא, ולא משום דס"ל שבת ויום טוב קדושה אחת היא, דהא רב ס"ל (עירובין ל"ח ע"ב) דשבת ויום טוב שני קדושות הן, וכן ק"ל, אלא משום הכנה הוא, ואי כר"ח, דס"ל דצרכי שבת נעשין בי"ט, לא תאסר משום הכנה, דק"ל דאסור משום הכנה, אפי' בהכנה דממילא, וכ"ש בהכנה ידידים. והיינו ממש כדברי הצרפתים, וכדפי':

חכמת שלמה מסכת ביצה דף ב עמוד ב

בד"ה והיה ביום הששי וגו' כו'. ואפי' לדידן ניחא כו' נ"ב פי' שאין לנו בזמן הזה אורחים שיבואו בי"ט כמו שהיה בימהם:

מהר"ם מלובלין מסכת ביצה דף ב עמוד ב

ד"ה והיה ביום הששי וכו' עד ורבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל וכו' פירוש דפרק אלו עוברין בפסחים דף מ"ו פליגי רבה ורב חסדא באופה מיום טוב לחול דרב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה דאמר' הואיל ואי מקלעי אורחים חזי ליה וכו' ופיר' התוס' כן הוא דמטעם הואיל ליכא איסור דאורייתא כשאופין ומבשלים מי"ט לשבת כדאמר התם דאינו לוקה באופה מיום טוב לחול כי אם איסורא דרבנן איכא וזה תקנו חכמים בעירובי תבשילין ועיין שם בפרק אלו עוברין דקושיא זו דמקשו התוס' פריך שם רבה לרב חסדא דאיתא התם אמר ליה רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין מי"ט לשבת אמר ליה משום עירובי תבשילין ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא א"ל מדאורייתא צרכי שבת נעשים בי"ט ורבנן הוא דגזרי וכו' ע"ש וא"כ יש לתמוה על התוס' דהכא דמקשו קושיא המפורשת שם בגמרא וי"ל דהתוס' כל כוונתם לתרץ לדידן דק"ל בהכנה כרבה וא"כ איכא איסורא במבשל מי"ט לשבת ולא ק"ל כרב חסדא דאמר מדאורייתא צרכי שבת נעשים בי"ט והואיל ואי מקלעי אורחים לא אמרינן ק"ל כוונתיה וא"כ לדידן היאך אופין ומבשלים מי"ט לשבת והוצרכו לפרש דאפיה ובישול תקוני מלתא בעלמא הוא ולא שייך ביה הכנה והיינו מה שכתבו התוס' ואפי' לדידן ניחא וכו' וראיתי בספר ח"ש שכתב ופי' ואפי' לדידן צ"ל דלית לן אורחים וכו' ותמיה לי מה דחקו לפרש כן דהא משמעות לישנא דתוס' שכתבו מתחל' ונראה ליישב דרבה גופיה לטעמיה וכו' מדכתבו רבה גופיה דאית ליה הואיל וכו' משמע בהדיא שבא לתרץ לדידן דלית לן הואיל וכמו שכתבתי וק"ל:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז

סעיף א

(א) יום טוב שחל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצורך שבת <א> בקדירה בפני עצמה, <ב> אבל מבשל הוא (ב) כמה קדרות ליו"ט ואם הותר, הותר לשבת; * (ג) וע"י עירוב, מבשל בתחלה לשבת. (פי' ענין העירוב הוא שיבשל ויאפה מי"ט לשבת עם מה שבשל ואפה כבר מעי"ט לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה בי"ט אלא גמר אותה). הגה: ומותר להניח עירוב זה (ד) <ג> אפילו * א ספק חשיכה (מרדכי ס"פ במה מדליקין).

סעיף יג

אף על פי שהניח עירוב יג אינו (מ) יכול לבשל (מא) <יב> מי"ט [יב] ראשון (מב) לשבת.

סעיף כ

(נו) מי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל (נז) לאחרים, <ז> אפילו בביתם, (נח) וגם אחרים אסורים (נט) לבשל לו; ואין לו תקנה אלא יט שיתן קמחו ותבשילו (o) לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפילו בביתו יכולים לבשל; (סא) כ ואם אין שם אחרים שעירבו י"א שמותר לאפות (סב) בצמצום פת אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד. הגה: ואם הניח עירוב ולא הזכיר כא המלאכות בהדיא, אלא אמר: בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, (סג) <יח> הוי כמי שלא עירב (סד) כלל (א"ר). ומי שמתענה בי"ט, כב אסור לבשל לאחרים אפילו לצורך בו ביום, (סה) דהוי כמי שלא הניח עירוב שאינו מבשל לאחרים (מהרי"ו).

סעיף כא

(סו) כג אם נזכר שלא עירב קודם סעודת שחרית, יבשל הרבה בקדרה אחת <יט> ויותר לשבת. הגה: והוא הדין שיכול לילך מבע"י לחדר בנר דלוק לחפש איזה דבר, (סז) ויניחנו דולק עד הלילה (טו). (סח) כד וי"א דאפילו לבשל (טט) כמה קדירות (ע) מותר, כיון שקודם אכילה הוא; (עא) <כ> והוא שיאכל מכל אחד ואחד.

סעיף כב

אם נזכר בי"ט ראשון שלא עירב, אם הוא <כא> בי"ט של ר"ה (עב) אינו יכול לערב על תנאי; אבל אם הוא בי"ט של גלויות יכול לערב בתנאי, אם היום קודש (עג) אינו צריך לערב, ואם היום חול, (עד) כה בעירוב זה יהא שרי לן לאפויי ולבשולי וכו', ולמחר אין צריך לומר כלום. (עה) כו וי"א דאי לית ליה מידי דבשיל מאתמול, לא מהני תנאו.

סעיף כג

* אם עבר במזיד (עו) (כז או בשוגג) ובישל כמה קדרות שלא לצורך יום טוב, * מותר לאכלן * בשבת או בחול.

סעיף כד

(עז) <כב> אם הערים לבשל ב' קדרות לצורך היום, (עח) כח והותר אחת לצורך מחר, (עט) אסור לאכלה.

מגן אברהם סימן תקכז

כתב הר"ן פ"ג דפסחים דמדאורייתא אסור לבשל מי"ט לשבת ק"ו לחול אלא דשרי ע"י הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה מ"מ איסורא איכא וע"י עירוב שרי וכ"ה בגמ' ועס' תקי"ב וכתבו התו' בפסחים דף מ"ו דאם בישל סמוך לחשיכה דליכא למימר שיקלעו ליה אורחים לוקה וכ"כ המרדכי רפ"ב דביצ' וב"י בשם הג"מ ומ"ש הרב"י דמבואר בגמ' שמדאורייתא צרכי שבת נעשים בי"ט וכו' כבר השיגוהו הי"ש דדוקא רב חסדא אית ליה האי סברא אבל אנן קי"ל כרבה ונ"ל שגם דעת הרמב"ם כן וא"כ ליכא פלוגתא בזה וס"ל כמ"ש המאור דע"י הואיל שרי לכתחלה לבשל מי"ט לשבת דחשוב כשע' הדחק רק שחכמים אסרוהו שלא יבאו לבשל מי"ט לחול או כדי שיזכור שיברור מנה יפה לשבת כדאי' בגמ' וא"כ אסור לבשל סמוך לחשיכה דכיון שהוא איסור דאורייתא לא שרי ע"י הואיל אף על גב שהתו' כתבו ריש ביצה דבבישול לא שייך הכנה לא כתבו כן אלא למאן דל"ל הואיל ע"ש ובל"ה דבריהם תמוהים וצריכי' ישוב עם הגמ' דפסחים ע"ש אבל אנן קי"ל דמדאורייתא אסור לבשל מי"ט לשבת סמוך לחשיכה ולכן נהגו כשחל י"ט בע"ש מקדימין להתפלל ערבית ועס' תי"ו ס"ב דהכנה מועטת אסור ועס' תרס"ז:

מחצית השקל אורח חיים סימן תקכז הקדמה

כ' הר"ן כו' דמדאורייתא אסור כו'. היינו משום דדוקא ר"ח דל"ל הואיל הוצרך לו' דמדאורייתא צרכי שבת נעשים בי"ט אבל לדידן דקי"ל כרבה דא"ל הואיל בלא"ה א"ש דמבשלים מי"ט לשבת ע"י ע"ת נשאר סברא חיצונה דצרכי שבת מדאורייתא אין נעשים בי"ט לולי טעמ' דהואיל וכן מוכח דרבה ס"ל דאין צרכי שבת נעשים בי"ט מן התורה דהא הקשה לר"ח ומשום ערובי תבשילין שרינן אסורא דאורייתא כנ"ל. ועוד הא קי"ל כרבה ריש ביצה דא"ל הכנה וביצה שנולדה בשבת אחר י"ט אסורה מן התורה הואיל ומאתמול נגמרה. הרי דאפי' הכנ' דבידי שמים אסור מן התורה מי"ט לשבת ק"ו הכנ' דבידי' דהיינו אפיה ובישול דאסור מן התורה מי"ט לשבת ועמ"ש מ"א ס"ק זה בשם התוס' ריש ביצה:

מ"מ איסור' איכא. היינו כי היכי דלא תיקשי א"כ לרבה ל"ל עירוב תבשילין. לכן כתב דרבה לא אמר אלא ע"י הואיל ואינו לוקה אבל מ"מ אסור' איכא לכן בעי' ע"ת:

וכתב התוס' בפסחים. ד"ה רבה כו' שהקשו לרבה הא דאמרין במס' שבת הרוד' חלות דבש בי"ט רא"א סופג מ'. וחכמים אומרים אין כאן אלא שבות. אמאי לוקה לר"א וגם רבנן הוי מודו ליה דסופג מ' אלא דס"ל דבש בכורת לא מיקרי מחובר וליכא אלא שבות. ואמאי לוקה נימא הואיל. ועוד דאמר' אין י"ט מכין לשבת מן התור' היכי משכח' לה נימא הואיל ותי' דמשכחת לה ברודה סמוך לשקיעת החמה (וכן האי דערובין) דאפי' יבאו אורחים אין שהות ביום לאכלו עת"ד. והביא מ"א דבריהם והם הצעה למ"ש מ"א ס"ק דאין לבשל ע"י ע"ת בי"ט סמוך לחשיכה:

ומ"ש הרב"י דמבואר כו'. הרב"י כ' כן ליישב דעת הרמב"ם שכ' וז"ל י"ט שחל ע"ש אין אופי' ומבשלים מיום טוב לשבת. ואיסור זה מדברי סופרים שלא יבשל מי"ט לחול שק"ו הוא לשבת אינו מבשל כ"ש לחול. לפיכך אם עשה עירוב תבשילין כו' והבי' הרב"י בשם הג"מ שהרמב"ם פוסק כר"ח דס"ל מן התורה צרכי שבת נעשי' בי"ט אלא רבנן אסרוהו שלא יאמרו אופין מי"ט לחול דאי כרבה ס"ל הא לרבה מן התורה אין אופים מי"ט לשבת כנ"ל. ולמה כ' שהוא מד"ס ואי כונתו דמותר מן התורה משום הואיל אלא דמ"מ איסור דרבנן איכא כמ"ש לעיל בשם הר"ן. ע"כ לא אסרו רבנן משום גזרה שלא יאמרו אופין מי"ט לחול משמע דלחול יותר יש לאסור לאפות מלאפות מי"ט לשבת. ולכן גזרי' ואסרי' אפיה לצורך שבת אטו אפיה לצורך חול. ובאמת שניהם שוין. דבלי סברת הואיל שניהם אסורים מן התורה וע"י הואיל שניהם בין לחול ובין לשבת מותרים מן התורה. וע"כ מטעם אחר אסרוהו חכמים. וע"ז כתב הרב"י דגם הרמב"ם ס"ל כרבה והא דכתב דמן התורה צרכי שבת נעשי' בי"ט. אף על גב דרבה משמע דלכתחלה לא הוי ס"ל האי סברא מדא"ל לר"ח ומשום ע"ת שרינן איסור דאורייתא כנ"ל מ"מ לבתר דשמעה מר"ח הודה לו רבה. ולא מצינו בש"ס מחלוקת בזה:

כבר השיגוהו יש"ש. דע"כ רבה ס"ל דמן התורה אין צרכי שבת נעשי' בי"ט וכנ"ל:

ונ"ל שגם דעת הרמב"ם כן וא"כ ליכא פלוגת' כו'. ר"ל דגם דעת הרמב"ם לפסוק כרבה וא"כ ליכא פלוגתא בין הפוסקי' אי קי"ל כרבה או כר"ח. וכ"ע ס"ל דלרבה לולי טעם הואיל אין צרכי שבת נעשים בי"ט מן התורה:

וס"ל כמ"ש בעל המאור. וכמ"ש רמב"ן על דבריו כצ"ל. ור"ל לפמ"ש מ"א דגם הרמב"ם ס"ל כרבה וס"ל דאין צרכי שבת נעשים בי"ט מדאורייתא. א"כ מה זה שכ' הרמב"ם י"ט שחל ע"ש אין אופין כו' ואיסור זה מדברי סופרים כו' עז"כ מ"א דס"ל כבעל המאור ורמב"ן. דבעל המאור אף על גב דמטעם הואיל מ"מ לכתחלה אסור מ"מ מי"ט לשבת דהוי כשעת הדחק אפי' לכתחלה מותר. אלא הצריכו עירוב תבשילין מטעמ' דרבא כדי שיברור מנה כו'. ומשמע מדבריו דלטעמיה דר"א כדי שיאמרו כו' ק"ו לחול. ל"ל הכי דא"כ טעמא דעירוב תבשילין משום דלולי עירוב תבשילין יש לגזור שמא יאפה מי"ט לחול. הא הוי גזרה לגזרי' דהא מי"ט לשבת דהוי כשעת הדחק יש להתיר אפי' לכתחלה אלא דגזרי' שיאפה מי"ט לחול והא גם אם יאפה מי"ט לחול ליכא כ"א איסור דרבנן דהא א"ל הואיל ומשמע דע"כ ר"א כר"ח ס"ל ול"ל הואיל אבל רמב"ן כ' דאפי' לר"א י"ל דס"ל כרבה ומי"ט לשבת אפי' לכתחלה מותר מן הדין דהוי כשעת הדחק אלא דגזרי' שלא יאפה לחול. ואף על גב דהוי גזירה לגזירה מ"מ מצינו כמה פעמים היכי דהגזירה קרובה גזרינן גזרה לגזרי' והאריך ע"ש. א"כ י"ל דגם הרמב"ם ס"ל דמטעם הואיל יש להתיר לכתחלה מי"ט לשבת דהוי כשעת הדחק ואעפ"כ הצריכו

חכמים עירוב תבשילין כדי שלא יאפה מי"ט לחול ואף על גב דהוי גזרה לגזרה צ"ל דס"ל בזה כהרמב"ן דכה"ג גזרו גזרה לגזרה ובזה א"ש מ"ש ואיסור זה מדברי סופרים שלא יבשל מי"ט לחול:

וא"כ אסור כו'. ר"ל לפמ"ש מ"א דלכ"ע לא קי"ל כר"ח אלא דצורכי שבת אין נעשים בי"ט מן התורה. ועל ערובי תבשילין גריד' אין להתיר לבשל מי"ט לשבת וכדא"ל רבה לר"ח ומשום עירוב תבשילין שרינן איסור דאורייתא אלא דמתירים ע"י ע"ת דגם לרבה ליכא איסור תורה דהא אמרי' הואיל. וא"כ סמוך לחשכה דל"ל הואיל וכמ"ש לעיל שם תוספות דפסחים אין להתיר משום ע"ת גריד':

דאורייתא ולא שרי אלא ע"י הואיל כצ"ל:

ואף על גב שהתו' כ' ריש ביצה כו'. וז"ל אך תימ' הואיל והכנה דאוריית' האיך אופים מי"ט לשבת. וכת"ע ע"י ע"ת וכי אתי תקנת' דרבנן לעקור הכנה דאוריית'. ונראה ליישב דרבה גופיה אזיל לטעמיה דא"ל הואיל כו'. ואפי' לדידן ניח' דכל דבר אפיה ובישול ל"ש בי' הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם כו' עכ"ל. הרי שכ' דאפיה ובישול כיון דהוי בעולם ל"מ הכנה ומותר אפי' בלי הואיל. דהא כ' ואפי' לדידן כו' ע"כ כוונתם דהתו' פוסקים כר"ח דלא אמרי' הואיל ולא קי"ל בהא כר"ח דמן התורה צורכי שבת נעשים בי"ט דהא קי"ל בזה כרבה דא"ל הכנה מי"ט לשבת אסור מן התורה. וא"כ נתיר איסור תורה דהיינו הכנה ע"י ע"ת ולזה כ' דאפיה ובישול ל"מ הכנה ואין בו איסור תורה ומותר ע"י ע"ת. א"כ אפי' סמוך לחשכה דל"ל הואיל ראוי להתיר משום ע"ת גריד' כיון דאפיה ובישול ליכא איסור תורה מי"ט לשבת דלא הוי הכנה גמורה:

לא כתבו כן אלא למאן דל"ל הואיל כו'. ר"ל דהתוס' לא חדשו סברא זו דבאפיה ובישול ל"מ הכנה אלא מהכרח קושייתם לשיטתם דס"ל דלא קי"ל כרבה דא"ל הואיל. וכיון דקי"ל כרבה דא"ל הכנה וצורכי שבת אין נעשים בי"ט מן התורה משום הכנה לזה הוצרכו לחדש דאפיה ובישול ל"מ הכנה. אבל לדעת הפוסקי' וכדקי"ל כרבה דא"ל הואיל בלא"ה לק"מ ושפיר אופים ומבשלים מי"ט לשבת ע"י ע"ת. וכיון דאין הכרח מה"ת לחדש דין חדש דבאפיה ובישול ל"מ הכנה אדרבה נשארה סברא חיצונה דהוי הכנה וא"כ שוב אין להתיר אפיה ובישול מיו"ט לשבת ע"י ע"ת גרידא כ"א בצירוף דא"ל הואיל:

ובלא"ה דברי התוספות תמוהים. ר"ל דהא קושית התו' היא קושית הש"ס רבה לר"ח במס' פסחים. אע"כ עיקר כונתם למ"ש לבסוף ואפי' לדידן דל"ל הואיל וא"ל הכנה דרבה כו' ר"ל דל"ל צורכי שבת מן התורה נעשים בי"ט. וכמ"ש מהר"מ לובלין שם א"כ תיקשי מאי מקשה רבה לר"ח לדידך כו' וכי משום ע"ת שרינן איסור דאוריית' הא אפי' לרבה דס"ל צורכי שבת אין נעשי' בי"ט מן התורה משום הכנה מ"מ באפי' ובישול דלא הוי הכנה גמור' ליכא איסור תורה:

אבל אנן קי"ל כו'. חוזר אדלעיל שכ' שהתוס' לא כתבו כן אלא למאן דל"ל הואיל וע"ז כ' אבל אנן קי"ל כרבה דא"ל הואיל אפי' בישול ואפיה הוי הכנה ואין לסמוך על ע"ת גרידא אלא בצירוף הואיל א"כ סמוך לחשכה דל"ל הואיל אין לסמוך על ע"ת גרידא ואסור לבשל:

מקדימים כו'. כדי שלא יבשלו לצורך שבת סמוך לחשכה:

שולחן ערוך הרב אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז

סעיף א

אף על פי שאסור לעשות אפילו כל מלאכות אוכל נפש לצורך מוצאי יום טוב מכל מקום אם חל יום טוב להיות בערב שבת מן הדין היה מותר לעשותן ביום טוב לצורך השבת שלאחריו שהרי המבשל (או עושה שאר מלאכות) ביום טוב לצורך החול אינו לוקה מן התורה הואיל והתבשיל ראוי לבו ביום (אלא אם כן בישל סמוך לחשכה שאין עוד שהות ביום לאכול ממנו) כמ"ש בס"י תק"ג אלא שחכמים אסרו לטרוח ביום טוב לצורך החול כיון שאפשר לטרוח בחול עצמו אבל שבת שאחר יום טוב כיון שאי אפשר לטרוח בשבת עצמה היה ראוי להתיר לטרוח ביום טוב לכבוד השבת כיון שהוא שעת הדחק שאי אפשר בענין אחר ומן התורה אין כאן שום איסור כלל כשמבשל בעוד היום גדול שיש שהות ביום שאם מזדמנים לו אורחים שלא אכלו עדיין היום היו אוכלים מתבשיל זה שמבשל לצורך השבת כמ"ש בס"י תק"ג אעפ"כ תיקנו חכמים שלא לבשל ולעשות שאר כל מלאכות אוכל נפש ביום טוב לצורך שבת שלאחריו אפילו בעוד היום גדול אלא אם כן הניח עירוב תבשילין דהיינו שיבשל תבשיל אחד מערב יום טוב ויהיה תבשיל זה שמור אצלו שלא יאבדנו ולא יאכלנו עד לאחר שתיקן ועשה כל צרכי שבת:

סעיף ב

ומפני שני דברים תיקנו חכמים דבר זה א' כדי להרבות בכבוד יום טוב שיאמרו הבריות מה אם לכבוד השבת אסור לבשל בתחלה ביום טוב אלא אם כן התחיל לבשל תבשיל אחד מערב יום טוב דמה שמבשל ביום טוב אינו אלא כגומר והולך מה שהתחיל מערב יום טוב קל וחומר שאסור לבשל ביום טוב לצורך החול אפילו התחיל לבשל מערב יום טוב הב' כדי להרבות בכבוד שבת שע"י שאתה מזקיך לבשל תבשיל אחד מערב יום טוב בשביל תיקון צרכי סעודות השבת שלאחריו הוא נזכר על כל צרכי השבת מערב יום טוב ובורר מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט ואינו מכלה את הכל ליו"ט.

ולפי טעם הראשון אין צריך להניח העירוב בערב יום טוב ממש אלא מותר להניח עירוב תבשילין אפילו כמה שבועות קודם יום טוב ולהתנות עליו שבעירוב זה יהא מותר לו לבשל ולאפות ביום טוב הבא עלינו לשבת שלאחריו רק שיהא העירוב קיים וראוי לאכילה שלא נתקלקל בהנחתו עד יום טוב כגון שלא עירב בתבשיל אלא בבשר מעושן שמתקיים ימים רבים וכן מותר להניח עירוב אחד לימים טובים הרבה שיהיו בערב שבת אם מתנה עליו בפירוש שבעירוב זה יהא מותר לי לבשל ולאפות בכל ימים טובים של שנה זו שיהיו בערב שבת לצורך השבת שלאחריה רק שיהיה העירוב קיים וראוי לאכילה בכל יום טוב ויו"ט.

אבל לפי טעם הב' שביארנו צריך להניח עירוב תבשילין בערב יום טוב ממש שהרי אם הניח הרבה ימים קודם יום טוב עדיין כשיגיע ערב יום טוב לא יהא נזכר על צרכי שבת ולא יברור מנה יפה לכבודו וכן אם עירב בערב יום טוב אחד ליו"ט אחר אפילו הוא סמוך לו כגון יום טוב של סוכות שחל בחמישי ובששי ושמיני עצרת ושבת תורה ג"כ בחמישי וששי ועירב בערב יום טוב הראשון גם ליו"ט האחרון לא הועיל כלום שעדיין כשיגיע ערב יום טוב האחרון לא יהא נזכר על שבת שלאחריו. לפיכך לענין מעשה אין לערב לכתחלה אלא בערב יום טוב ממש ליו"ט זה בלבד כמו שנתבאר לפי טעם הב' אבל בדיעבד שכבר עירב ימים רבים קודם יום טוב ובערב יום טוב ממש שכח או הזיד ולא עירב מותר לו לסמוך על עירוב ולבשל בתחלה מיו"ט לשבת אבל אם נזכר בערב יום טוב יניח עוד עירוב או יקח עירוב הראשון ויאמר עליו בדין יהא שרי וכו' אבל לא יברך עליו וכן אם כשהניח העירוב התנה עליו שבעירוב זה יהא מותר לו לבשל ולאפות בכל ימים טובים שיהיו בערב שבת לצורך השבת שלאחריו אעפ"כ צריך לערב כשיגיע ערב יום טוב שלפני השבת אלא שלא יברך עליו רק יאמר עליו בדין יהא שרא לנא כו' כמו שנתבאר ואם לא עירב בערב יום טוב סמוך על עירובו הראשון כל זמן שהוא קיים וראוי לאכילה כמו שנתבאר:

משנה ברורה סימן תקכז

(א) יום טוב שחל להיות בע"ש - ואין נ"מ בין יום טוב ראשון [א] בין יום טוב ב' של גליות דאם חל יום טוב ב' בע"ש ג"כ אסור לבשל לשבת אם לא ע"י עירוב שיערב מעיו"ט הראשון:

(ב) כמה קדירות ליו"ט ואם הותר - ואפילו ניתותר [ב] קדירה שלימה כולה כיון שמתחלה חשב שיצטרך ליו"ט ובלבד שלא יערים בזה וכמבואר בסעיף כ"ד ע"ש ועיין בסעיף כ"ג ובסימן תק"ג:

(ג) וע"י עירוב מבשל בתחלה - כתבו [ג] הפוסקים דהיתר העירוב הוא אף למ"ד דמלאכות שבת אין נעשין ביום טוב מדאורייתא מ"מ מהני העירוב דמ"מ אין כאן אלא איסור מד"ס דמדאורייתא אמרינן הואיל ואלו מקלעי אורחים וחזי ליה ליו"ט גופא א"כ אין עושה איסור בזה ורק מדרבנן אסרו ובשביל שבת שהוא שעת הדחק התירו ע"י עירוב שנחשב בזה כאלו כבר התחיל להכין מעיו"ט לשבת ורק שגומר ביום טוב וכדלקמיה בהג"ה. וכתבו [ד] האחרונים דביו"ט שחל להיות בע"ש יזהר להקדים הכנת מאכליו לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד יום גדול דסמוך לחשיכה בזמן דלא שייך שיצטרך לו ביום טוב גופא הלא יש כאן לתא דמלאכה דאורייתא [וכן ה] יש ליזהר בהמאכלים שמטמין לשבת שיטמין בזמן שאפשר שיתבשלו שלישי בישול מבעו"י [וכתבו דמטעם זה [ו] נהגו להקדים תפלת ערבית בליל שבת כשחל סמוך ליו"ט כדי שלא יתאחר מלאכת בישולו ביום טוב עד סמוך לחשיכה. ועיין בה"ל דבשעת הדחק יש להקל ביום טוב שני שחל בע"ש אם נתאחר בישולו לשבת עד סמוך לשבת ואף ביום טוב ראשון אפשר דיש להקל בשעת הדחק ולכתחלה בודאי צריך ליזהר בזה ובפרט ביום טוב ראשון שהוא דאורייתא:

(מא) מיו"ט ראשון - פי' כשחל יום טוב ראשון [נו] ביום ה' דהא יכול לבשל ביום וי"ו שהוא יום טוב שני ואפילו אם יודע שיהיה לו אונס ביום טוב שני שלא יוכל לבשל בו ועירב מתחלה [נז] על מנת כן שיבשל ביום ראשון [נח] לא מהני דלא תקנו עירוב [נט] אלא מיום הסמוך לשבת ולא מיום שלפניו [ס] ובפרט בזמנינו שיום טוב שני כחול מדאורייתא שאלו היה יום חול בינתיים בודאי לא מהני עירוב לבשל מיו"ט לשבת:

(מב) לשבת - ובדיעבד אם עבר ובישל או שגג ובישל [סא] דעת הט"ז להתיר כדלקמן סעיף כ"ג וכ"ש אם לא בישל מאכלים אחרים לשבת:

ביאור הלכה סימן תקכז

סעיף א

* וע"י עירוב וכו' - עיין משנה ברורה מש"כ דהאיסור רק מד"ס משום סברא דהואיל ואלו מקלעי אורחים ולכן מהני העירוב כן כתב המ"א בשם הר"ן והוא כדעת רבה בגמרא פסחים דף מ"ז וכן הוא במלחמות בביצה [ובמ"א כתב בשם המאור ובח"מ העיר עליו דבאמת המאור כתב כן רק לדעת הר"ף אבל המלחמות סובר כן] וכן הוא דעת התוס' בעירובין מ"ח בתירוץ קמא דמטעם זה מותר לאפות ולבשל ולא חיישינן להכנה דאסור מדאורייתא ובמקום דלא שייך סברא דהואיל כגון סמוך לחשיכה כתבו התוס' בפסחים דף מ"ו דאסור מדאורייתא והעתיק דבריהם גם בחידושי הרשב"א בביצה וכן הביא המ"א בשם מרדכי דסמוך לחשיכה אסור דלא שייך הואיל ולא מהני עירוב וכן הוא בהגה"מ ובסמ"ג שדעת כל רבותיו הצרפתים דמלאכות שבת אין נעשין ביום טוב ורק מטעם הואיל שרי וממילא שמעינן דהיכא דלא שייך הואיל אסור מדאורייתא. ולאלה הפוסקים איסור מלאכה והכנה אחד דבכל מלאכה שייך הכנה וכן מבואר להדיא במלחמות. אכן דעת הריצב"א בעירובין מ"ח [ומה שכתבו התוס' בריש ביצה בסתמא הוא רק שיטת הריצב"א וכן בסמ"ג העתיק זה רק כדעת יחיד] דאיסור הכנה לא שייך רק בדבר חדש ולא במלאכת אפיה ובישול דהוא תיקון בעלמא ולכן מהני העירוב דאין שייך באלה איסור הכנה [ואם נימא משום מלאכה נראה דדעתו כדעת רב חסדא דמלאכת שבת נעשין ביום טוב וכן נראה גם דעת העיטור עיין שם] וכן כתב המאירי לחלק בין הכנה למלאכה אכן דעתו דאיסור מלאכה הותר רק מחמת הואיל כדעת התוס' וסמ"ג ורמב"ן הנ"ל ולדעתם סמוך לחשיכה אסור וכן כתבו האחרונים המ"א וחמד משה והגר"ז

וכתבו דמשום זה נוהגין להקדים להתפלל ערבית ביום טוב שחל בע"ש וכן נראה מא"ר בשם לבוש אמנם נמצאו גם דעת ראשונים המקילין בזה היינו הרבינו אפרים והמאור שפסקו כרב חסדא לגמרי ומלאכת שבת נעשין ביום טוב מדאורייתא ולדידהו אין חילוק בין מבעוד יום בין סמוך לחשיכה וכן הרמב"ם אף דפסק כרבה דהעושה מלאכה מיו"ט לחול אינו לוקה משום הואיל מ"מ לענין שבת תפס כסברת רב חסדא דמדאורייתא מלאכת שבת נעשין ביום טוב ורק מד"ס כדי שלא יקילו גם מיו"ט לחול [ומשמע דס"ל דאף מיו"ט לחול אף דאינו לוקה מ"מ איסורא דאורייתא איכא וכן משמע בלשונו עוד בהלכה ט' בפ"א ובהלכה י"ג שם עיין שם וכבר האריך בזה בחמד משה] וכן הבינו בדעתו ההגהות והסמ"ג וכן הוא גם דעת הב"י בדעת הרמב"ם וכן הוא פשטיות דבריו וכמש"כ החמד משה וחולק על המ"א שהסיע דברי הרמב"ם לדעת אחרת וכן בספר בית מאיר האריך ומסיק דהרמב"ם קאי בשיטת רב חסדא דצרכי שבת נעשין ביום טוב מדאורייתא דלא כמהרש"ל ומ"א וטעמו משום דפשטיות דברי רב אשי מורין כן דקאמר כדי שיאמרו מיו"ט לשבת אסור ק"ו לחול אלמא דמדאורייתא שרי לשבת וכדעת רב חסדא ולא משום הואיל [וכעין זה איתא בירושלמי פרק יום טוב וז"ל איתא חמי (בא וראה) דבר תורה הוא אסור ועירובי תבשילין מתירין א"ר אבהו בדין שיהא אופין ומבשלין מיום טוב לשבת אם אתה אומר כן אף הוא אופה ומבשל מיו"ט לחול עכ"ל] ואף דהרמב"ן טרח ליישב דברי רב אשי גם לדעת רבה עי"ש במלחמות מ"מ פשטיות הדברים נראה דקאי רב אשי בשיטת רב חסדא כמש"כ המאור ולענ"ד גם מפיר"ח משמע כן דהעתיק על דברי רב חסדא בפסחים ממש כלשון רב אשי בביצה אלמא ס"ל דחדא שיטה הוא עיין שם וזהו סברת הרמב"ם ג"כ וכן הריצב"א בתוס' עירובין ותוס' דריש ביצה מוכרח דהלכה כרב חסדא [וכמש"כ בחמד משה ובית מאיר דאל"ה נהי דאין בו משום הכנה אכתי יש בזה איסור מלאכה עיין בדבריהם שהאריכו בזה] וע"כ נראה דאף דלכתחלה בודאי צריך לזהר כדעת כל הני רבוותא הנ"ל ושהוא בענין דאורייתא וכמ"ש האחרונים מ"מ בשעת הדחק י"ל דכדאי הם רבותינו הראשונים האלה לסמוך עליהם בענין סמוך לחשיכה וגם כי הרא"ש והטור לא העתיקו דברי התוס' לענין סמוך לחשיכה [עיין פרישה]. וגם דהש"ס סתם דין זה דבעירוב מותר ולא חילקו כלל בזה וכ"ש ביום טוב שני שהוא דרבנן בודאי יש לסמוך להקל לעת הצורך:

עיין ישועות יעקב סימן תקג ס"ק ב